

V Bruselu dne 9.9.2020
COM(2020) 493 final

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU A RADĚ

Zpráva o strategickém výhledu z roku 2020

STRATEGICKÝ VÝHLED – ZMAPOVÁNÍ CESTY K ODOLNĚJŠÍ EVROPĚ

Obsah

SHRNUTÍ	1
1. ZAČLENĚNÍ STRATEGICKÉHO VÝHLEDU DO TVORBY POLITIK EU.....	1
2. ODOLNOST JAKO NOVÁ STŘELKA KOMPASU POLITIK EU.....	1
3. ČTYŘROZMĚRNÁ ANALÝZA ODOLNOSTI	1
3.1 Sociální a ekonomický rozměr.....	1
3.2 Geopolitický rozměr	1
3.3 Ekologický rozměr.....	1
3.4 Digitální rozměr	1
4. PROGRAM PRO STRATEGICKÝ VÝHLED.....	1
4.1 Monitorování odolnosti.....	1
4.1.1 Vzorové přehledy odolnosti	1
4.1.2 Další práce na monitorování odolnosti	1
4.2 Horizontální prognostické činnosti na podporu účinných politik EU, které se řídí transformací.....	1
4.3 Tematický program pro strategický výhled	1

SHRNUTÍ

Dokument předsedkyně von der Leyenové o politických směrech vymezil dlouhodobý strategický směr, kterým je třeba se ubírat pro dosažení přechodu k ekologické, digitální a spravedlivé Evropě¹. Dokument ukázal cestu, která Evropě umožní stát se do roku 2050 prvním klimaticky neutrálním kontinentem, připravit se na digitální věk a rozvíjet jedinečné sociálně tržní hospodářství a demokratický řád.

Krise způsobená onemocněním COVID-19 otřásla světem a přitom odhalila jak silné stránky EU, tak její slabiny. Pandemie si po celém světě vyžádala životy již téměř milionu lidí a přinesla hospodářské, sociální a psychologické problémy. V EU se prohloubily sociální a ekonomické nerovnosti: očekává se, že navzdory různým záchranným sítím v roce 2020 nezaměstnanost vzroste na více než 9 % a reálný disponibilní příjem klesne o 1 %, s neúměrným dopadem na ženy a chudší domácnosti². Silně diverzifikovaný obchod EU se projevil jako její silná stránka a závislost na omezeném počtu dodavatelů určitého kritického zboží a některých služeb ze zemí mimo EU jako její zranitelné místo. EU a její členské státy se mohly spolehnout na své sociálně tržní ekonomiky, udržitelné ekosystémy, pevné finanční systémy a účinný rámec správy. Plán na podporu oživení Evropy³ nyní ukazuje, jak pokračovat dál, cílem nástroje Next Generation EU je vybudovat odolnější, udržitelnější a spravedlivější Evropu rozsáhlou finanční podporou investic a reforem.

Strategický výhled sehraje klíčovou úlohu při tvorbě takových politik EU, které existují i v budoucnosti, protože zajistí, aby krátkodobé iniciativy vycházely z dlouhodobější perspektivy. Tato Komise má silný mandát k tomu, aby *strategický výhled* umístila do centra tvorby politik EU, a tak využila jeho potenciál v co nejvyšší možné míře⁴. Strategický výhled může pomoci budovat kolektivní inteligenci strukturovaným způsobem, který umožní lépe vymezit další postup pro souběžnou ekologickou a digitální transformaci a zajistit oživení. V tomto sdělení Komise vymezuje, jakým způsobem začlenit strategický výhled do tvorby politik EU, a nastiňuje související priority. Má to velký význam, protože vstupujeme do nové éry, v níž bude prognostický výhled zaměřený na konkrétní opatření stimulovat strategické myšlení a utvářet politiky a iniciativy EU, včetně budoucích pracovních programů Komise.

Ústředním tématem této první zprávy je odolnost, která se v souvislosti s krizí COVID-19 stala novou střelkou kompasu politik EU. *Odolnost* je schopnost nejen odolávat výzvám a zvládat je, ale také schopnost provést transformaci udržitelným, spravedlivým a demokratickým způsobem. Odolnost je nezbytná ve všech oblastech politiky, které mají projít ekologickou a digitální transformací a přitom zachovat hlavní účel a integritu EU v dynamickém a někdy až bouřlivém prostředí. Odolnější Evropa se zotaví rychleji, vyjde ze

---

¹Unie, která si klade vyšší cíle: Politické směry pro příští Evropskou komisi, 2019–2024.

²Evropská komise, Evropská hospodářská prognóza. Jaro 2020.

³COM(2020)456 final, Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci.

⁴https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/mission-letter-maros-sefcovic-2019_en.pdf

současných i budoucích krizí silnější a bude lépe plnit cíle Organizace spojených národů v oblasti udržitelného rozvoje.

V této první výroční zprávě o strategickém výhledu je vymezeno, jakým způsobem bude výhled poskytovat informace pro tvorbu politik, aby posílil odolnost EU ve čtyřech vzájemně provázaných rozměrech: sociálním a ekonomickém, geopolitickém, ekologickém a digitálním. Zpráva analyzuje odolnost EU v reakci na krizi COVID-19 v souvislosti se zrychlením nebo zpomalením příslušných *megatrendů*, dlouhodobých hnacích sil, které budou mít pravděpodobně velký vliv na utváření budoucnosti. Ve sdělení je popsáno, jak mohou politiky ke zlepšení odolnosti zmírněním zranitelnosti a posílením kapacit vytvořit nové příležitosti v každém ze čtyř rozměrů. Jedná se například o přehodnocení budoucnosti blahobytu, práce, trhů práce a dovedností, rekonfiguraci globálních hodnotových řetězců, podporu demokracie, reformu našeho obchodního systému založeného na pravidlech, budování aliancí v oblasti vznikajících technologií a investice do ekologické a digitální transformace.

Nový důraz na odolnost je třeba pečlivě sledovat. V tomto sdělení se navrhuje zavést *přehledy odolnosti*, které by se poté, co budou plně vyvinuty ve spolupráci s členskými státy a dalšími klíčovými zúčastněnými stranami, využívaly pro posuzování zranitelných míst i kapacit EU a jejích členských států v každém ze čtyř výše uvedených rozměrů. Tato analýza může pomoci zodpovědět následující otázku: daří se nám prostřednictvím našich politik a strategie oživení skutečně zvyšovat odolnost EU?

Program strategického výhledu bude zahrnovat horizontální i tematické prognózy. V nadcházejícím roce se bude jednat o otevřenou strategickou autonomii, budoucnost pracovních míst a dovednosti během ekologické transformace a pro ni a prohloubení souběžnosti digitální a ekologické transformace. Tento program vytvoří dynamickou perspektivu synergií a kompromisů mezi politickými cíli EU, čímž podpoří soudržnost politik EU.

1. ZAČLENĚNÍ STRATEGICKÉHO VÝHLEDU DO TVORBY POLITIK EU

Komise využívá strategický výhled již řadu let, nyní jej však hodlá výrazně začlenit do tvorby politik ve všech oblastech. *Prognózování*⁵, tedy disciplína, která se zabývá zkoumáním, předvídaním a utvářením budoucnosti, pomáhá vytvářet a využívat kolektivní inteligenci strukturovaným a systematickým způsobem, který umožňuje předvídat vývoj a lépe se připravovat na změny. Mapování horizontu⁶, vyhodnocování megatrendů, vznikajících problematik a jejich politických dopadů i zkoumání alternativních podob

⁵ Vypracování *strategického výhledu* poskytuje užitečné informace pro strategické plánování, tvorbu politik a připravenost, Evropská komise, 2017, *Strategic Foresight Primer* (Vysvětlení strategického výhledu). Nejde o předvídaní budoucnosti, ale o posuzování různých podob, které by budoucnost mohla mít, a zkoumání výzev a příležitostí, které by mohla přinést. Jedná se o identifikaci trendů a nově se objevujících problematik, o jejich využívání k vytváření vizí a souvisejících postupů pro přijímání lepších rozhodnutí a pro informovanější jednání s cílem utvářet takovou budoucnost, jakou chceme. (<https://www.sciencedirect.com/book/9780128225967/science-for-policy-handbook>).

⁶ *Mapování horizontu* je součástí analýzy trendů a obvykle se používá k doplnění kontextu do prognostických činností. Může sloužit jako fórum pro přezkum a sdílení informací o budoucím vývoji, ke stanovení pokynů, identifikování příležitostí a lze ho využít i jako systém včasného varování.

budoucnosti vytvářením vizí a scénářů mají klíčový význam pro poskytování podkladů pro strategická politická rozhodnutí. První strategický výhled na podporu tvorby politik EU vypracovala *Cellule de Prospective* v době předsedy Delorse. Spolu s dlouhodobým modelováním⁷ se od té doby stal zdrojem informací pro mnoho politik, včetně opatření v oblasti klimatu. Komise Ursuly von der Leyenové hodlá podpořit dosažení svého dlouhodobého cíle klimaticky neutrálního kontinentu připraveného na digitální věk začleněním strategického výhledu do přípravy hlavních iniciativ. Tento proces již probíhá – například nedávno přijaté sdělení o kritických surovinách již prognózy výrazně využilo⁸. V nadcházejících letech bude mít zohledňování budoucnosti při tvorbě politik zásadní význam pro to, aby EU zvýšila svou schopnost poradit si s čím dál tím nestabilnějším a komplexnějším světem⁹ a realizovat svou do budoucna zaměřenou agendu. Zohledňování budoucnosti zajistí, aby krátkodobá opatření vycházela z dlouhodobých cílů, a umožní, aby EU vytyčovala svou vlastní cestu a utvářela svět kolem sebe.

Strategický výhled by měl poskytovat informace pro hlavní politické iniciativy. Jako takový se stane nedílnou součástí souboru nástrojů, které Komise používá pro zlepšování právní úpravy, například předběžného posuzování dopadů. Zajistí se tak, aby politiky EU vycházely z jasného pochopení možných budoucích trendů, scénářů a výzev, zejména v oblastech politiky, v nichž dochází k rychlým strukturálním změnám. Strategický výhled rovněž podpoří Program pro účelnost a účinnost právních předpisů,¹⁰ který vymezuje příležitosti ke snížení regulační zátěže v Evropě a pomáhá posoudit, zda stávající právní předpisy EU nepřestaly být „vhodné pro budoucnost“¹¹.

Tvorba politik EU bude podpořena pravidelným tokem strategických prognostických činností. Výroční zprávy o strategickém výhledu přispějí k inkluzivním úvahám o otázkách se strategickým významem pro budoucnost Evropy tím, že budou analyzovat klíčové trendy, vymezi témata, která mají pro EU kritický význam, a budou se zabývat způsoby dosažení našich cílů (oddíl 4). Příprava budoucích zpráv bude založena na *kompletních prognostických cyklech*¹², do nichž budou zahrnuty podrobné a participativní prognózy týkající se významných iniciativ a jejichž cílem bude přispět k ročnímu projevu o stavu Unie, pracovním programům Komise a víceletým programům. Komise využije své interní zdroje¹³, externí odborné poradenství, spolupráci s členskými státy, dalšími klíčovými zúčastněnými stranami

⁷Modelování využívá historické údaje jako vstupní údaje k vypracování informovaných odhadů směru budoucích trendů. Strategický výhled a modelování představují vzájemně se doplňující přístupy k tvorbě politiky založené na předjímání a důkazech.

⁸Evropská komise, 2020, Kritické suroviny používané ve strategických technologiích a odvětvích, prognostická studie (doi: 10.2873/58081), doprovázející sdělení COM(2020) 474 final, Odolnost proti nedostatku kritických surovin: zmapování cesty k lepšímu zabezpečení a udržitelnosti

⁹<https://www.routledge.com/Transforming-the-Future-Open-Access-Anticipation-in-the-21st-Century/Miller/p/book/9781138485877>.

¹⁰<https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/evaluating-and-improving-existing-laws/refit-making-eu-law-simpler-and-less-costly>.

¹¹Prognózování může například pomoci uplatnit zásadu inovace při navrhování a přezkumu evropských právních předpisů.

¹²https://ec.europa.eu/info/news/innovation-principle-makes-eu-laws-smarter-and-future-oriented-experts-say-2019-nov-25_en.

¹³Prognostický cyklus může trvat až jeden rok a zahrnuje: diagnostiku toho, jak minulý vývoj vedl k současné situaci, posouzení pravděpodobného budoucího vývoje na základě trendů a nově se objevujících otázek při scénáři bez přijetí nových opatření a posouzení alternativních budoucích možností, vytváření společných vizí, vytváření alternativních plánů a stanovení harmonogramu jejich provádění; výběr cest a souvisejících strategií, akcí a partnerství a stanovení vhodných monitorovacích ukazatelů, díky nimž bude možné opatření postupně upravovat. *Vnější rozměr* prognostických cyklů zahrnuje systematické zapojení se do strategických diskusí s členskými státy, evropskými orgány, občany, občanskou společností a klíčovými zúčastněnými stranami. *Vnitřní rozměr* zahrnuje začlenění strategického prognózování do tvorby politik a přijímání rozhodnutí, a to prostřednictvím metod, jako jsou posouzení dopadů, plánování a testování alternativních scénářů a sdílení informací pro vytváření kolektivní inteligence.

¹³Prognostickou kapacitu Komise tvoří *Kompetenční prognostické centrum* Společného výzkumného střediska a síť Komise pro strategický výhled, kterou koordinuje generální sekretariát.

a občany a dále rozšíří své kapacity strategické prognózy, aby mohla posuzovat rizika a příležitosti, napomoci včasnému varování a povědomí o situaci¹⁴ a posuzovat alternativní podoby budoucnosti.

Strategický výhled podpoří participativní a do budoucnosti orientovanou správu v Evropě i mimo ni. Komise naváže v oblasti prognózování úzkou spoluprací a aliance s ostatními orgány EU, zejména v rámci Evropského systému pro strategickou a politickou analýzu (ESPAS)¹⁵, osloví mezinárodní partnery a vytvoří celounijní prognostickou síť s cílem rozvíjet partnerství, která budou využívat kapacity veřejných prognostických orgánů členských států, think tanků, akademické obce a občanské společnosti. Začlenění prognóz do tvorby politik EU musí probíhat iterativně a systematicky a vycházet z přístupů, které již prokázaly svou účinnost. Pomůže vytvořit společnou vizi tvorby politik na nejvyšší politické úrovni a zároveň umožní rozšířit osvědčené postupy a ponechat prostor pro experimenty.

2. ODOLNOST JAKO NOVÁ STŘELKA KOMPASU POLITIK EU

Krise způsobená onemocněním COVID-19 odhalila řadu zranitelných míst v EU a jejích členských státech. Analýza, která posuzovala dopady krize poukázala, mimo smutných ztrát na lidských životech, na vážná narušení celého evropského hospodářství a společnosti. Připravenost a prevence, systémy včasného varování a koordinační struktury byly zjevně pod tlakem, což podtrhuje potřebu ambicióznějšího krizového řízení pro případy rozsáhlých mimořádných událostí na úrovni EU. V prvních měsících pandemie byla řada nemocnic přetížena, volný pohyb osob a zboží byl silně omezen a nastal nedostatek nezbytných léčivých přípravků a lékařského vybavení. Potřeba léčit pacienty s onemocněním COVID-19 ovlivnila schopnost zdravotnictví léčit pacienty bez tohoto onemocnění, zvláštnímu tlaku byla vystavena především ústavní pobytová zařízení stejně jako základní podpůrné služby pro starší a zdravotně postižené osoby. Školy a univerzity byly nuceny zavřít, přičemž mnohé byly špatně vybaveny na to, aby mohly nabídnout alternativní digitální výuku, především dětem ze znevýhodněného prostředí nebo dětem se zdravotním postižením. Celkově měla opatření omezující volný pohyb osob na hospodářství mnohem závažnější dopad než finanční krize z roku 2008.

Po nelehkém začátku se EU a její členské státy při řešení krize spojily. V naší reakci sehrála klíčovou úlohu flexibilita a vedení na všech úrovních veřejné správy. První soutěž o omezené zdravotnické zdroje a jednostranná opatření členských států v rámci jednotného trhu a schengenského prostoru se rychle vyvinula v lepší spolupráci a koordinaci usnadňovanou Komisí. EU navrhla inovativní řešení a prokázala svou odolnost. Výrobci v EU a podniky v oboru 3D tiskáren¹⁶ rychle přizpůsobili své výrobní linky výrobě masek, ventilátorů a dezinfekčních přípravků na ruce¹⁷. Komise vytvořila jako součást rescEU vůbec první společnou strategickou rezervu zdravotnického vybavení a pomohla usnadnit více než 350

¹⁴Informovanost o situaci je součástí rozhodování, jejímž cílem je vnímat environmentální prvky a události s ohledem na čas nebo prostor, porozumět tomu, co znamenají, a vytvářet projekce jejich budoucího stavu.

¹⁵<https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/espas2018about>.

¹⁶Formlaby vyráběly pomocí 250 tiskáren 150 000 testů výtěrů denně. Podobně zaměstnanci pařížských nemocnic skenovali ventily, stříkačky a lékařské zástrčky a vyráběli zdravotnický materiál pomocí šedesáti 3D tiskáren, aby zabránili nedostatku.

¹⁷https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/coronavirus-european-solidarity-action_en#euindustriestepsintoprotecteupeancitizens

letů, jimiž byli občané EU dopraveni z ciziny zpět domů. Po počátečních omezeních na hranicích, která vedla k problémům se zásobováním, Komise zavedla a koordinovala zelené pruhy umožňující plynulý pohyb nákladní dopravy¹⁸. Jako náhrada za uzavřené školy a univerzity bylo zavedeno distanční vzdělávání. Podniky a správní orgány přešly tam, kde to bylo možné, k práci na dálku. Spotřebitelé začali více využívat elektronický obchod a dodávky do domu. Členské státy zavedly záchranné sítě na ochranu podniků a pracovníků během opatření omezujících volný pohyb osob. V období od dubna do května 2020 Komise přijala balíček opatření týkajících se záchranné sítě¹⁹ a v rámci evropského semestru vydala doporučení pro jednotlivé země²⁰, v nichž uplatnila maximální flexibilitu pro zohlednění této mimořádné situace. Předložila také koordinovanou strategii pro zrušení opatření omezujících volný pohyb osob a komplexní plán oživení²¹. Pandemie proto rovněž ukázala schopnost Evropy čelit nepříznivé situaci.

Odolností se rozumí schopnost nejen odolávat výzvám a zvládat je, ale také schopnost provést transformaci udržitelným, spravedlivým a demokratickým způsobem²². S ohledem na krizi způsobenou onemocněním COVID-19 a na politickou agendu zaměřenou na transformaci je zřejmé, že Evropa musí dále posilovat svou odolnost a pokročit dopředu, tedy nejen se zotavit, ale zintenzivněním této transformace vyjít ze současné situace ještě silnější. EU se musí z pandemie poučit, předvídat budoucí vývoj a nalézt správnou rovnováhu mezi blahobytem současných a budoucích generací²³.

Slabé stránky EU i její schopnosti z hlediska odolnosti byly analyzovány s ohledem na příslušné megatrendy, dlouhodobé hnací síly, které budou mít s největší pravděpodobností významný vliv na budoucnost. *Centrum Komise pro megatrendy* (Megatrends Hub) vymezilo čtrnáct celosvětových megatrendů.²⁴ V oddíle 3 je uvedena předběžná systematická analýza slabých stránek a schopností, které odhalila krize v EU a jejích členských státech s ohledem na možné zrychlení nebo zpomalení megatrendů v důsledku krize, jak je zobrazeno na **obrázku 2.1**. Onemocnění COVID-19 například prohloubilo nerovnosti a zrychlilo hyperkonektivitu a demografické nerovnováhy. Analýza rovněž identifikuje hlavní příležitosti k posílení odolnosti Evropy prostřednictvím příslušných politických opatření.

¹⁸C(2020)1897 final, sdělení Komise o zavádění zelených pruhů podle Pokynů týkajících se opatření správy hranic v zájmu ochrany zdraví a zajištění dostupnosti zboží a základních služeb.

¹⁹https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/overview-commissions-response_en#economic-measures

²⁰https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations_en

²¹ COM(2020)456 final, Chvilé pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci.

²² Manca, A.R., Benczur, P., a Giovannini, E., 2017, *Building a scientific narrative towards a more resilient EU society* (Budování vědecké narace k větší odolnosti společnosti EU).

²³ Giovannini, E., Benczur, P., Campolongo, F., Cariboni, J., Manca, A.R., 2020. *Time for transformative resilience: the COVID-19 emergency* (Vhodný okamžik pro transformativní odolnost: mimořádná situace kvůli onemocnění COVID-19), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

²⁴Tyto dlouhodobé hnací síly identifikuje a sleduje Společné výzkumné středisko Komise (JRC). Odborníci JRC je průběžně přezkoumávají, zahrnují aktualizace a zohledňují související trendy, které jsou pro útvary Komise EU důležité nebo zajímavé. Definice 14 megatrendů jsou k dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/knowledge4policy/foresight/tool/megatrends-hub_en. Viz též zpráva úřadu ESPAS za rok 2019. Global Trends to 2030 (Globální trendy do roku 2030) (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/publication/espas-report-2019-global-trends-2030_en).

Obrázek 2.1 - Potenciální dopad onemocnění COVID-19 na megatrendy

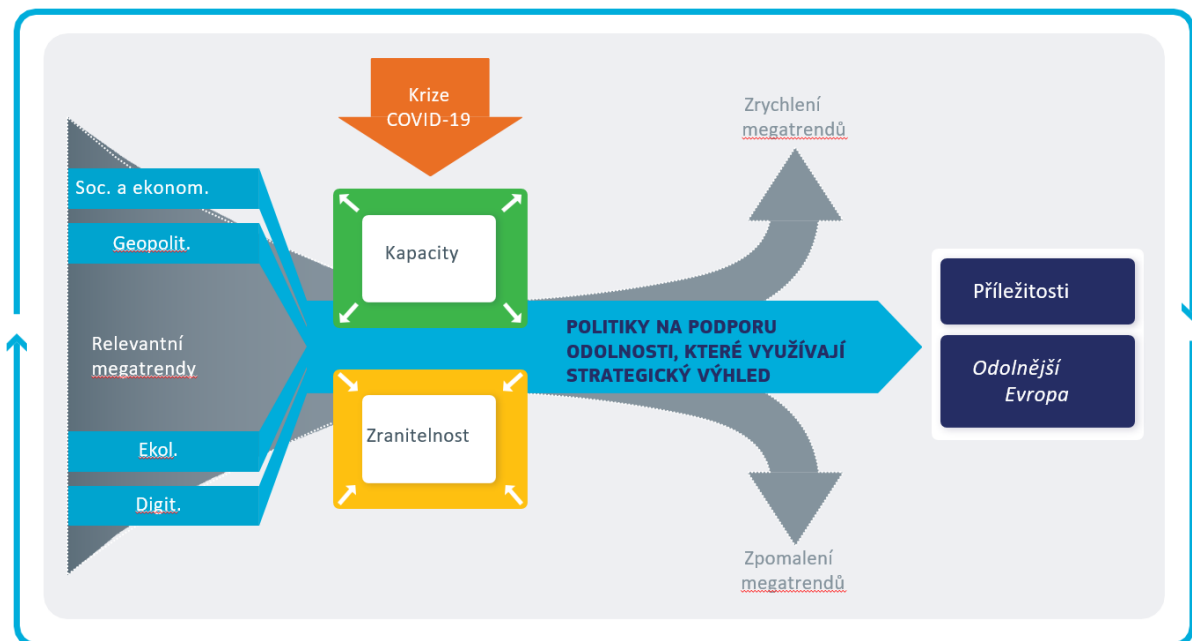

Politiky zaměřené na budoucnost podporované výhledem posílí odolnost EU. Výhled může pomoci předvídat vývoj, který bude mít pravděpodobně nepříznivé dopady, a posílit odolnost prostřednictvím strukturálních změn²⁵. **Obrázek 2.2** znázorňuje jeden cyklus toho, jak může strategický výhled přispět k politikám posilujícím odolnost napříč sociálním, ekonomickým, geopolitickým, ekologickým a digitálním rozměrem, s přihlédnutím k dopadu krize na příslušné megatrendy. Politiky, které využívají strategický výhled, mohou lépe řešit slabé stránky a posílit schopnosti, na něž poukázala krize, vytvořit nové příležitosti a zvýšit odolnost Evropy. Jedná se o nepřetržitý proces s neustálým přehodnocováním a zpětnými vazbami.

²⁵Výzkumná služba Evropského parlamentu 2020, Směrem k odolnější Evropě po koronaviru. Počáteční mapování strukturálních rizik, jimž EU čelí.

Obrázek 2.2 - Souvislost mezi strategickým výhledem a odolností

3. ČTYŘROZMĚRNÁ ANALÝZA ODOLNOSTI

3.1 Sociální a ekonomický rozměr

Sociální a ekonomický rozměr odolnosti se týká schopnosti zvládat hospodářské otřesy a dosáhnout dlouhodobých strukturálních změn spravedlivým a inkluzivním způsobem. To znamená budovat sociální a hospodářské podmínky pro oživení, které bude směřovat k transformacím a bude podporovat sociální a regionální soudržnost i nejzranitelnější osoby ve společnosti při zohlednění demografických trendů a v souladu s evropským pilířem sociálních práv.

Kapacity

Sociální a ekonomická odolnost Evropy spočívá na jejím obyvatelstvu a jejím jedinečném sociálně tržním hospodářství. Spojuje vysoce kvalifikovanou pracovní sílu a konkurenceschopnou ekonomiku se sociálními systémy, jejichž cílem je chránit lidi před nepříznivými událostmi a pomoci jim vyrovnávat se se změnami. Sociální partneři přispívají prostřednictvím sociálního dialogu k udržitelnému růstu podporujícímu začlenění. Lidé v celé EU mají zaručený přístup ke vzdělání a opatřením sociální ochrany, jako jsou dávky v nemoci a v nezaměstnanosti, pracovní volno z rodinných důvodů a pružné uspořádání pracovní doby. Přestože byl tento model pod tlakem, sehrál klíčovou úlohu při zmírňování dopadů krize, například tím, že zabezpečoval pracovní místa a udržel podniky v chodu²⁶. Některé členské státy byly krizí zasaženy více, zejména kvůli jejich rozdílným hospodářským strukturám a fiskálnímu prostoru. Členské státy s vyšší úrovní veřejného dluhu by obecně mohly být při zmírňování dopadu krize více omezeny. Vnitrostátní opatření však

²⁶ https://esip.eu/new/details/2/82-COVID-19%20?social_security=

byla doplněna opatřeními na úrovni EU, zejména třemi hlavními záchrannými sítěmi pro pracovníky, podniky a veřejnou správu v hodnotě 540 miliard EUR, které v dubnu 2020 schválila Evropská rada²⁷. Pokud jde o budoucnost, silný veřejný vzdělávací systém EU pomáhá poskytovat dovednosti potřebné pro přípravu na budoucí pracovní místa, což je klíčový prvek pro zajištění spravedlivého přechodu na ekologickou a digitální ekonomiku.

Evropa se může rovněž spolehnout na sílu svého jednotného trhu²⁸. Jednotný trh zlepšuje mobilitu, zajišťuje vhodné prostředí pro rozvoj inovativních obchodních modelů, usnadňuje maloobchodníkům přeshraniční podnikání a zlepšuje přístup ke zboží a službám v celé EU. Dopravní infrastruktura, jednotná měna a diverzifikovaná hospodářská odvětví patří mezi klíčové faktory hospodářské odolnosti. Hospodářská, regionální a sociální rozmanitost v rámci jednotného trhu poskytuje Unii jedinečnou konkurenční výhodou v celosvětovém měřítku a podporuje její kolektivní odolnost.

Znovu nastartovat ekonomiku rovněž pomohou silné obchodní a investiční vazby Evropy. Předpokládá se, že k 85 % budoucího růstu světa dojde mimo EU, a s ohledem na to, že 35 milionů pracovních míst v Evropě závisí na vývozu a 16 milionů na zahraničních investicích, budou obchod a investice klíčem k propojení Evropy s vnějšími zdroji růstu. To platí zejména kvůli tomu, že poptávka se bude po krizi pravděpodobně zvyšovat asymetricky.

Finanční systém EU vyvodil důležité ponaučení z finanční krize v roce 2008. V prvních dnech pandemie prokázal svou odolnost, částečně díky programu finanční reformy EU, zejména vytvoření bankovní unie. Je nyní mnohem silnější a banky jsou lépe kapitálově zajištěny pro poskytování úvěrů domácnostem a podnikům než v roce 2008²⁹. Zlepšily se rovněž možnosti podniků získat finanční prostředky na kapitálových trzích.

Sociální a ekonomickou odolnost posilují kolaborativní a neziskové organizace. Družstva, vzájemné pojišťovny, nezisková sdružení, nadace a sociální podniky pomohly veřejným službám zvládnout krizi³⁰. Prokázaly svou schopnost poskytovat širokou škálu výrobků a služeb na celém jednotném trhu za okolností, kdy by ziskové společnosti nebyly schopny dosáhnout přiměřené návratnosti kapitálu, čímž vytvořily a zachovaly miliony pracovních míst³¹. Jsou rovněž klíčovými motorem sociálních inovací.

Klíčem k překonání společných výzev, jako je COVID-19, je evropská solidarita. Politika soudržnosti a Fond solidarity EU hrají klíčovou úlohu v investiční iniciativě pro reakci na koronavirus a pomáhají ohroženým odvětvím, jako je zdravotní péče, malé a střední

²⁷https://ec.europa.eu/newsroom/ecfin/item-detail.cfm?item_id=675083&utm_source=ecfin_newsroom&utm_medium=Website&utm_campaign=ecfin&utm_content=EU%20leaders%20approve%20%20billion%20package%20of%20safety%20nets%20and%20task%20Commission%20&lang=en.

²⁸Jednotný trh EU představuje 450 milionů spotřebitelů a 22,5 milionu malých a středních podniků.

²⁹Z analýzy ECB vyplývá, že bankovní sektor eurozóny je odolný vůči tlaku způsobenému koronavirem: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200728~7df9502348.en.html>.

³⁰Během krize COVID-19 například organizace jako SOS Médecins ve Francii snižovaly tlak na zdravotnické služby a nemocnice tím, že potřebným osobám zajišťovaly návštěvy lékařů u nich doma. Ve Spojeném království poskytovaly sociální podniky více než 30 % domácí ošetrovatelské péče (<http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/social-economy-and-the-covid-19-crisis-current-and-future-roles-f904b89f/#:~:text=The%20COVID%2D19%20crisis%20has%20allowed%20the%20social%20economy%20to,to%20provide%20goods%20and%20services>).

³¹V Evropě existují dva miliony podniků sociální ekonomiky, které představují 10 % všech podniků v EU. Pro podniky sociální ekonomiky pracuje více než 11 milionů lidí, tedy přibližně 6 % všech zaměstnanců v EU: https://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy_en.

podniky a trhy práce v nejvíce postižených členských státech a regionech³². Nástroj pro mimořádnou podporu, který tvoří finanční složku společného evropského plánu rušení opatření proti šíření COVID-19, umožňuje koordinovaným způsobem zmírnit důsledky pandemie na úrovni EU³³.

Zranitelnost

Krise odhalila, kde má Evropa slabiny ze zdravotnického a sociálního hlediska. Ústavní pobytová zařízení a podpůrné služby pro starší osoby a osoby se zdravotním postižením byly strukturálně zranitelné a nebyly připraveny zvládnout šíření koronaviru a zastavit ho. Zvláště postiženy byly osoby s chronickými onemocněními, zejména osoby se slabým imunitním systémem nebo dýchacími potížemi. Zdravotnické systémy v několika členských státech, stejně jako farmaceutický průmysl, nebyly plně připraveny a potýkaly se s problémy, mezi něž patřil nedostatek osobních ochranných prostředků a chemických látek potřebných pro výrobu léčivých přípravků. Evropa měla zejména problémy připravit se a zajistit koordinaci, když se začala objevovat první varování z Číny. Je třeba lépe předvídat zdravotní rizika a předcházet šíření nových infekčních onemocnění a souvisejících poruch. Onemocnění COVID-19 odklonilo pozornost od hlavních zdravotních problémů, jako jsou nepřenositelné nemoci, zejména rakovina a obezita.

Karanténní opatření ovlivnila celkovou kvalitu života. Ta spolu s životní spokojeností klesla na svou nejnižší úroveň za více než 40 let³⁴. V prvních šesti měsících roku 2020 se pocit osamělosti v Evropě téměř ztrojnásobil, zejména mezi mladými a staršími lidmi, a zvýšily se problémy v oblasti duševního zdraví³⁵.

Prohloubily se hospodářské, genderové, kvalifikační, regionální a etnické nerovnosti³⁶. COVID-19 zvýšil počet lidí, kteří v Evropě žijí v chudobě nebo jsou jí ohroženi³⁷. Někteří z těch, které pandemie zasáhla ekonomicky, začali mít horší přístup k potravinám.³⁸ Rasové a etnické menšiny jsou statisticky více ohroženy nákazou virem i finanční nejistotou³⁹. Krize rovněž jasně ukázala nerovný přístup k digitální infrastruktuře a službám a ještě více prohloubila digitální propast. Studenti, kteří pocházejí ze znevýhodněného prostředí, měli méně často přístup k výuce online a méně kvalifikovaní pracovníci byli častěji zaměstnáni v tzv. kontaktních povoláních, v nichž byli vystaveni většímu riziku onemocnění, přičemž měli horší přístup ke zdravotní péči. Rodiče, kteří pracovali (z domova), a to především matky, nesli větší zátěž kvůli neexistenci zajištěné péče o děti. Mezi pracovníky v předních liniích

³²V dubnu 2020 Komise navrhla dva balíčky opatření k mobilizaci podpory v souvislosti s COVID-19: [investiční iniciativu pro reakci na koronavirus](#) (CRII) a [investiční iniciativu pro reakci na koronavirus plus](#) (CRII+), které byly rychle schváleny Evropským parlamentem a Evropskou radou.

³³https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/emergency-support-instrument_en.

³⁴<https://www.mckinsey.com/featured-insights/europe/well-being-in-europe-addressing-the-high-cost-of-covid-19-on-life-satisfaction#>

³⁵Zrychlil se megatrend „změny výzev ve zdravotnictví“ (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/shifting-health-challenges_en).

³⁶Zrychlil se megatrend „rostoucí počet nerovností“ (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/diversifying-inequalities_en).

³⁷Na základě předpokladů hospodářské prognózy Komise z jara 2020 se očekává, že míra „ohrožení chudobou“ vzroste o 4,8 procentního bodu. Zvláštní politiky, které členské státy zavedly během krize, mohou tento nárůst zmírnit (na 1,7 procentního bodu). Almeida, V., Barrios, S., Christl, M., De-Poli, S., Tumino, A., van der Wielen, W., 2020, *Households' income and the cushioning effect of fiscal policy measures in the Great Lockdown* (Příjmy domácností a tlumící efekt opatření fiskální politiky v době omezení pohybu). JRC Working Papers on Taxation and Structural Reforms No 06/2020, Evropská komise, Společné výzkumné středisko, Sevilla. JRC121598. Podobná zjištění byla uvedena v <https://voxeu.org/article/inequality-and-poverty-effects-lockdown-europe>.

³⁸Potravinové banky po celém světě zaznamenaly exponenciální nárůst poptávky (<http://www.fao.org/food-loss-reduction/news/detail/en/c/1271024/>)

³⁹<https://www.enar-eu.org/Evidence-of-the-impact-of-Covid-19-on-racialised-communities-exposes-need-to>.

byl neúměrně vysoký počet žen, protože ženy představují 70 % všech zdravotnických a sociálních pracovníků. Výrazně vzrostlo domácí násilí⁴⁰. Krize kromě toho zdůraznila sociální a ekonomickou zranitelnost pracovníků ze zemí mimo EU⁴¹ i jejich zásadní přínos k reakci Evropy na koronavirus⁴². Ekonomické problémy a pokles hospodářství mohou rovněž vést k většímu ohrožení organizovanou trestnou činností a k nárůstu korupce⁴³.

Hospodářská odvětví a podniky byly krizí silně zasaženy. Ve druhém čtvrtletí roku 2020, v němž ve většině členských států stále platila opatření omezující volný pohyb zavedená v souvislosti s COVID-19, klesl sezónně očištěný HDP ve srovnání s předchozím čtvrtletím o 12,1 % v eurozóně a o 11,7 % v celé EU⁴⁴. Kumulativní čisté ztráty příjmů společností v EU se odhadují v rozmezí 13–24 % HDP EU⁴⁵. Důsledkem oslabení podnikatelského sektoru mohou být úpadky podniků, které by mohly trvale poškodit hospodářství zvýšením nezaměstnanosti, vyplýváním kapitálu a zničením vlastního kapitálu vlastníků podniků. Úpadky podniků narušují také hospodářské sítě a přerušují mezinárodní dodavatelské řetězce. I u společností, které nezkrachovaly, se snížila kapacita investovat. Krize rovněž dále zhoršila zpoždění plateb v obchodních transakcích⁴⁶. Pro malé podniky mohou pozdní platby znamenat rozdíl mezi přežitím a úpadkem a ohrozit jejich schopnost platit zaměstnancům a dodavatelům, zajišťovat provoz, vyrábět a růst. Vzhledem k omezeným zdrojům a stávajícím překážkám v přístupu ke kapitálu mohou být malé a střední podniky méně odolné a flexibilní při řešení nákladů spojených s otřesy, jako je COVID-19⁴⁷. Veřejná správa byla vystavena značnému tlaku, pokud jde o poskytování služeb podnikům a občanům.

Trh práce byl narušen⁴⁸ a došlo k masivnímu úbytku pracovních míst, který by mohl mít kaskádový dlouhodobý dopad. Členské státy mají rozdílné kapacity financovat záchranné sítě pro lidi a podniky, aby jim pomohly absorbovat dopady krize, z čehož vyplývají asymetrie, které ohrožují regionální a sociální soudržnost. Na rozdíl od předchozích krizí byla zaměstnanost nejvíce zasažena v odvětví služeb, které bylo v uplynulém desetiletí motorem tvorby pracovních míst⁴⁹. Odhaduje se, že v roce 2020 bude v Evropě zrušeno téměř 8 % všech pracovních míst, což odpovídá 12 milionům pracovních míst na plný úvazek⁵⁰, aniž by se započítával zničující dopad na atypické formy práce a práce na základě projektů. Zvyšuje se tak riziko strukturální a dlouhodobé nezaměstnanosti, která vede ke ztrátě kvalifikace pracovních sil právě v okamžiku, kdy jsou pro budoucí zaměstnání rozhodující

⁴⁰ Zvláště zasaženy byly ženy, děti a komunity LGBTI+ (<https://unric.org/en/who-warns-of-surge-of-domestic-violence-as-covid-19-cases-decrease-in-europe/>).

⁴¹ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC120730>.

⁴² https://ec.europa.eu/knowledge4policy/sites/know4pol/files/key_workers_covid_0423.pdf.

⁴³ <https://euclid.eu/news/europol-how-covid-19-shapes-serious-and-organised-crime-landscape-eu/>.

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/11156775/2-31072020-BP-EN.pdf/cbe7522c-ebfa-ef08-be60-b1c9d1bd385b>.

⁴⁵ <https://voxeu.org/article/eu-firms-post-covid-19-environment>.

⁴⁶ V březnu 2020 se zpoždění plateb v obchodních transakcích ve Francii oproti stejnému období v roce 2019 ztrojnásobilo. Ve Španělsku uvedlo 70 % malých a středních podniků, že jejich dlužníci jednostranně prodloužili platební lhůty. V Itálii se zpoždění plateb malým a středním podnikům v prvním čtvrtletí roku 2020 odhadovalo na více než 15 miliard EUR.

⁴⁷ <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/coronavirus-covid-19-sme-policy-responses-04440101/>.

⁴⁸ COM(2020)112 final, Koordinovaná ekonomická reakce na šíření nákazy COVID-19.

⁴⁹ Obzvláště tvrdě byla zasažena odvětví pohostinství, letecké dopravy, cestovního ruchu a kultury. V některých oblastech, jako je doručování a zdravotní péče, došlo ke zvýšení počtu pracovních míst, jednalo se však převážně o nejistá zaměstnání. Zrušená kulturní představení, uzavřená dějiště kulturních akcí, zastavené produkce a související dopad na příjmy učinily situaci v kulturním a tvůrčím odvětví nejistější než kdy jindy. Silně zasaženo bylo i odvětví sdělovacích prostředků, které má klíčový význam pro demokracii. Odhady Komise z května 2020 uvádějí, že v roce 2020 klesne obrát o více než 50 %, a to bez zohlednění dalších případných omezení pohybu. Viz: SWD(2020)98 final, Zjišťování potřeb Evropy v oblasti oživení; Eurofound, 2020, COVID-19: Politické reakce v Evropě, Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁵⁰ https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_740893/lang--en/index.htm.

digitální a další specializované dovednosti a dvěma pětina Evropanů chybí digitální gramotnost⁵¹. Také pro mladé lidi, kteří v této době teprve vstupují na trh práce, bude těžší najít si první zaměstnání⁵². Pandemie navíc přišla v době, kdy 21 % lidí žijících v EU již bylo ohroženo předlužením⁵³.

Bankovní unie měla zásadní význam pro krátkodobé překonání bouře, ale hospodářská a měnová unie stále ještě nebyla dokončena. Více než kdy jindy vidíme dlouhodobý význam unie kapitálových trhů v době, kdy je úloha tržního financování pro reálnou ekonomiku nepostradatelná. Zatímco příležitosti pro tržní financování podniků se obecně zlepšily, opatření k usnadnění přístupu ke kapitálovému financování by zvýšila jejich odolnost. K vybudování udržitelné budoucnosti tedy EU potřebuje odolnější infrastrukturu finančního trhu s hlubokými a širokými kapitálovými trhy, které lze mobilizovat ve světě strategické hospodářské soutěže.

Onemocnění COVID-19 pravděpodobně přispěje k pokračujícímu trendu snižujícího se počtu obyvatel Evropy. Demografové⁵⁴ v Evropě očekávají v důsledku nejistoty způsobené pandemií a následnou recesí ještě nižší porodnost⁵⁵. Evropská populace stárne a starší lidé i osoby se zdravotním postižením jsou přitom nejvíce ohroženi chudobou a onemocněním COVID-19⁵⁶ a jsou nejvíce sociálně izolováni opatřeními zaměřenými na dodržování odstupů⁵⁷. Kromě toho mají demografické trendy dopad na sociální a ekonomickou odolnost jako celek.

Příležitosti

Klíčem k sociální a ekonomické odolnosti a oživení jsou soukromé a veřejné investice. Musí být v souladu s politickými cíli EU, kterými jsou inkluzivnost, digitalizace, dekarbonizace a udržitelnost, a výhled bude mít zásadní význam pro rozvoj perspektivy, která zajistí splnění těchto podmínek. Víceletý finanční rámec na období 2021–2027 a „Next Generation EU“ podpoří významné investice, inovace a hospodářskou konvergenci mezi členskými státy, přičemž poskytnou záruky právního státu. Zajistí také řádné fungování jednotného trhu. Facilita na podporu oživení a odolnosti (RRF) posílí sociální a ekonomickou odolnost prostřednictvím podpory balíčků investic a reforem.

Financování podniků, zejména malých a středních, musí uspokojit jejich současné potřeby a potřeby vyplývající z dlouhodobých transformací. Pro posílení odolnosti EU budou důležitá opatření k posílení bankovního sektoru, kapitálových trhů a kapitálového financování, včetně podpory unie kapitálových trhů a dokončení bankovní unie. Z těchto reforem budou mít prospěch pracující, čímž se zvýší schopnost podniků zajistit a vytvářet pracovní místa. Pro zachování zaměstnanosti bude důležité přizpůsobit systémy sociální

⁵¹ Index digitální ekonomie a společnosti (Digital Economy and Society Index 2020) (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/desi>).

⁵² Jarní hospodářská prognóza Evropské komise 2020.

⁵³ Eurofound, 2020, *Addressing household over-indebtedness* (Řešení zadluženosti domácností), Úřad pro publikace Evropské unie, Lucemburk.

⁵⁴ Zrychlil se megatrend „rostoucí demografické nerovnosti“ (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/increasing-demographic-imbalance_en)

⁵⁵ <https://population-europe.eu/policy-brief/demography-and-coronavirus-pandemic>.

⁵⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/demography_report_2020_n.pdf.

⁵⁷ https://www.un.org/en/development/desa/policy/wess/wess_dev_issues/dsp_policy_01.pdf a

<https://www.brookings.edu/blog/future-development/2020/05/18/which-jobs-are-most-at-risk-because-of-covid-19/>.

ochrany trhů práce, jejichž součástí bude pohyb pracovníků mezi profesemi a zeměmi. Klíčem jsou investice do lidského kapitálu a inovací, dobře fungující instituce a atraktivní podnikatelské prostředí.

COVID-19 způsobil rychlé změny na trzích práce. Předpokládalo se, že celé organizace, vnitrostátní správy a podniky začnou pracovat na dálku, že virtuální konference a akce nahradí osobní setkání⁵⁸, ale očekávalo se, že tyto změny budou postupné a budou trvat několik desetiletí, v důsledku pandemie však proběhly během několika týdnů⁵⁹. I když část tohoto přechodu je pravděpodobně dočasná, otevře dveře novým pracovním příležitostem a posílí integraci evropského trhu práce. Představuje rovněž příležitost přehodnotit a přizpůsobit formy zaměstnání a kariérního postupu.

Školy a univerzity musely přejít na virtuální výuku téměř přes noc, což nabízí nové příležitosti pro formy poskytování vzdělávání a učení.⁶⁰ Hyperkonektivita a přeshraniční spolupráce mezi vzdělávacími institucemi, nové pedagogické přístupy a formy poskytování výuky (např. virtuální nebo kombinované), pokrok v kognitivních vědách dostupnost informací a větší důraz na celoživotní učení přispívají ke změnám v modelech učení a přístupu ke vzdělávání.

Narušení zavedených životních stylů zintenzivnilo debatu o tom, jak měříme pokrok a chápeme „dobré životní podmínky“. Jak zdůrazňuje roční strategie udržitelného růstu na rok 2020⁶¹, hospodářský růst není cílem sám o sobě. V prosinci 2019 představila Komise *Zelenou dohodu pro Evropu*, novou strategii růstu EU, jejímž cílem je přeměnit Unii v moderní konkurenceschopnou ekonomiku účinně využívající zdroje, kde se výzvy v oblasti klimatu a životního prostředí proměňují v příležitosti. Krize znovu vyvolala diskusi o tom, jaký druh hospodářského růstu je žádoucí, o tom, co je skutečně důležité pro dobré životní podmínky lidí ve světě omezených zdrojů, a o potřebě nových metod měření pokroku, které by se neomezovaly jen na růst HDP. EU má dobré předpoklady k tomu, aby se ujala mezinárodní vedoucí úlohy a podpořila inkluzivní růst a rovnost a přitom měla jako těžiště hospodářské politiky cíle udržitelného rozvoje Organizace spojených národů (OSN)⁶². Cíle udržitelného rozvoje lze považovat za prostředek k dosažení větší odolnosti. Strategický výhled zase může pomoci určit nejlepší způsoby, jak těchto cílů dosáhnout.

Strategický výhled může pomoci určit další sociální a ekonomické příležitosti a cesty k dosažení ekologické, digitální a spravedlivé transformace. Patří sem navržení nových sociálních a fiskálních reforem a testování jejich dlouhodobé udržitelnosti s cílem oživit evropský model sociálně tržního hospodářství a zároveň zajistit vedoucí úlohu EU v globální ekonomice. Strategický výhled je rovněž důležitý pro formování budoucích povolání, určení nových dovedností nezbytných pro ekologickou a digitální ekonomiku, modely učení a

⁵⁸ Zrychlil se megatrend „měnící se povaha práce“ (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/foresight/changing-nature-work_en).

⁵⁹ <https://www2.deloitte.com/be/en/pages/covid-19/articles/workforce/workforce-strategy.html>

⁶⁰ Zrychlil se megatrend „diverzifikace vzdělávání a učení“ (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/diversification-education-learning_en).

⁶¹ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-annual-sustainable-growth-strategy_en.

⁶² Cíle udržitelného rozvoje (<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>) jsou plánem pro lidstvo, který zahrnuje téměř všechny aspekty dobrých životních podmínek lidí a stavu celé planety. Jsou klíčovým nástrojem k oživení evropské strategie růstu směrem ke konkurenceschopné udržitelnosti a k zajištění toho, aby ekonomika fungovala ve prospěch všech a růst byl udržitelný. Na podporu ústřední úlohy cílů udržitelného rozvoje při tvorbě hospodářských politik, především v evropském semestru, Eurostat zveřejňuje [výroční monitorovací zprávu](#).

partnerství a pro porozumění interakci mezi novými technologiemi, pracovními místy, vzděláváním a klíčovými zúčastněnými stranami. S ohledem na dlouhodobé demografické změny, které mají dopad na některé venkovské oblasti, na problémy vyostřené regionálními a místními nerovnostmi i na atmosféru nespokojenosti, bude také potřeba vytvořit dlouhodobou vizi pro venkov, která zohlední sociální a ekonomický vývoj, potřeby v oblasti infrastruktury, přístup k základním službám a územní soudržnost; tato dlouhodobá vize by se měla týkat několika politických oblastí a vyžaduje integrovaný a koordinovaný přístup na evropské, státní a regionální úrovni. Strategický výhled by mohl podpořit úvahy o novém pojetí pokroku a dobrých životních podmínek a o ukazatelích, které by byly pro měření těchto aspirací nejvhodnější (oddíl 4).

3.2 Geopolitický rozměr

Za geopolitickou odolností je třeba vidět Evropu upevňující svoji „otevřenou strategickou autonomii“⁶³ a vedoucí úlohu v globálním měřítku. Geopolitická odolnost je založena na aktivní věrnosti k hodnotám EU uvnitř úzce provázaného světa navzájem si konkurujících velmocí, v němž COVID-19 ovlivnil geopolitické trendy a rovnováhu sil. Tím že jsou Spojené státy stále více zaměstnány samy sebou, uvolňují na světové scéně prostor, který ostatní aktéři, jako je Čína⁶⁴, neváhají zaplnit. Při mobilizaci strategických zdrojů pro humanitární a rozvojovou pomoc a ve snaze zpřístupnit očkovací látku a léčivé přípravky proti onemocnění COVID-19 celému světu sehrává EU vedoucí úlohu prostřednictvím svého přístupu „tým Evropa“⁶⁵.

Kapacity

EU je považována za důvěryhodného partnera a odpovědného lídra. Vzhledem k tomu, že hrozí eroze a rozpad globálního řádu, může EU působit jako přístav stability a garant míru. EU působí jako prostředník v krizových situacích, zprostředkovává mezinárodní dohody a využívá své diplomatické autority k tomu, aby vytvářela globální řešení globálních problémů. Pandemie ukazuje, že globální výzvy vyžadují účinnou a aktivní mezinárodní spolupráci a společná řešení. EU aktivně formuje spolupráci v rámci struktur globální správy a řízení a její zahraniční a bezpečnostní politika se opírá o mnohostrannou diplomacii a strategická partnerství s klíčovými aktéry a regiony. Priority zahraniční a bezpečnostní politiky EU vycházejí z její globální strategie. Vzhledem k významu spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany zřídila EU mimo jiné Evropský obranný fond a stálou strukturovanou spolupráci (PESCO)⁶⁶ a zahájila iniciativu v oblasti vojenské mobility.

Rozsáhlá kapacita Evropy v oblasti světového obchodu je základem její geopolitické síly a odolnosti. Analýza obchodní závislosti v případě výrobků, u nichž se spoléhá na malý počet dodavatelů, ukazuje, že téměř u všech výrobků dovážených do EU existují alternativní

⁶³ Otevřená strategická autonomie je definována jako závazek EU k otevřenému a spravedlivému obchodu zachovávajícímu výhody otevřené ekonomiky a podporujícímu partnery po celém světě a k vůdčímu postavení v rámci obnovené a posílené formy multilateralismu, kterou tento svět potřebuje. Zároveň si je EU vědoma potřeby snížit svou závislost a posílit bezpečnost dodávek v oblasti klíčových technologií a hodnotových řetězců (COM(2020) 456 final, Chvilka pro Evropu: náprava škod a příprava na příští generaci).

⁶⁴ <https://www.cfr.org/conference-calls/after-covid-19-chinas-role-world-and-us-china-relations>.

⁶⁵ Cílem přístupu „tým Evropa“ je kombinovat zdroje EU, členských států a finančních institucí, zejména Evropské investiční banky a Evropské banky pro obnovu a rozvoj.

⁶⁶ Ustanovení čl. 42 odst. 6 a článek 46 SEU a protokol č. 10.

zdroje dodávek. Pouze 1 % celkové hodnoty dovozu EU pochází od jediného dodavatele, zatímco 10 % pochází od nejméně 67 alternativních dodavatelů a polovina všech výrobků pochází od více než 25 dodavatelů po celém světě⁶⁷. Kromě toho více než dvě třetiny dovozu do EU představují produkty k užití pro mezispotřebu, které se používají ve výrobních procesech. EU je proto schopna důsledně uplatňovat svůj hospodářský vliv a vyjednávací sílu k plnění mezinárodních dohod, které chrání její občany.

EU je velmocí i ve vesmíru. Vyvinula kritické vesmírné kapacity, které slouží jako geopolitický nástroj k posílení jejího globálního významu při rozvoji technologií a dohledu nad nimi⁶⁸. Několik kritických hospodářských odvětví závisí na službách, které poskytují evropská vesmírná zařízení.

EU buduje odolnost ve svém sousedství i mimo něj. Je největším světovým dárcem rozvojové a humanitární pomoci, přičemž se zaměřuje zejména na své sousedství a Afriku. Evropa podporuje partnerské země financemi, odbornou přípravou a strukturálními zlepšeními s cílem podpořit jejich rozvoj a odolnost a pomoci jim při provádění cílů udržitelného rozvoje. Prostřednictvím iniciativy Východní partnerství EU nadto přispívá ke zvyšování stability, prosperity a odolnosti svých sousedů tím, že jim pomáhá dosáhnout pokroku v ekologické a digitální transformaci.

EU disponuje dlouhodobou schopností a zkušeností při utváření mezinárodních norem a standardů. Její nynější potřebou je posílit aliance orientované na budoucnost, aby mohla i nadále formovat mezinárodní normy a standardy způsobem, který odráží evropské hodnoty a zájmy. I přes výsledky, kterých EU dosahuje v aktivní spolupráci s OSN a dalšími mezinárodními organizacemi na různých fórech⁶⁹, jsou tato spojení obzvláště důležitá tváří v tvář rostoucímu tlaku ze strany vlivných globálních aktérů.

EU může své geopolitické kapacity a mezinárodní vliv uplatňovat soudržným a účinným způsobem nyní i v budoucnu. Evropa bude muset i nadále rozvíjet strategickou síť partnerství a aliancí, aby snížila závislost v rámci kritických hodnotových řetězců, pomohla míru a stabilitě ve svém sousedství, hledala účinná řešení globálních problémů a oživila mnohostranný globální řád založený na pravidlech a aby využila své finanční zdroje na podporu svých politických cílů. EU má silné postavení, pokud jde o utváření mnohostranného systému globální správy ekonomických záležitostí a rozvoj vzájemně prospěšných vztahů s cílem posílit svou konkurenceschopnost⁷⁰, neustat v pokroku a udávat celosvětové normy pro ekologickou a digitální transformaci. To vše by mělo být prováděno při současném prosazování demokratických hodnot a zajištění soudržnosti s obecnějšími prioritami v oblasti udržitelnosti, změny klimatu, digitální ekonomiky a bezpečnosti.

---

⁶⁷ <https://ecipe.org/blog/how-survive-trade-apocalypse/>.

⁶⁸ Například družicová navigace, pozorování Země, telekomunikace, veřejná regulovaná služba Galileo.

⁶⁹ Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD), Mezinárodní telekomunikační unie (ITU)

a Světová organizace duševního vlastnictví(WIPO). Rovněž skupiny G7 a G20, OECD, Rada Evropy, Internetová spolupráce pro přidělování jmen a čísel (ICANN), Světová obchodní organizace (WTO), ASEAN a ASEM.

⁷⁰ COM(2020) 102 final, Nová průmyslová strategie pro Evropu; SWD(2020) 98 final, Zjišťování potřeb Evropy v oblasti oživení.

Zranitelnost

Multilateralismus a globální finanční systém jsou pod rostoucím tlakem úzkých národních zájmů. Zachování prostoru pro dosažení konsenzu a společný postup při řešení globálních výzev a ochraně společných veřejných statků má zásadní význam pro geopolitickou odolnost.

Přesun moci na východ a jih je celosvětovým megatrendem. Přestože se tento trend v důsledku krize COVID-19 dočasně zpomalil, je pravděpodobné, že bude pokračovat, neboť je tažen rostoucí hospodářskou a politickou váhou nově se objevujících subjektů, podpořenou jejich demografickým vývojem. Vzhledem k tomu, že se snižuje podíl EU na světové populaci a na světovém HDP⁷¹, může to mít další dopad na její vliv v mnoha kritických oblastech.

Bezpečnostní prostředí se neustále mění. Vyznačuje se změnou rovnováhy sil, rostoucím využíváním hybridních hrozeb, kosmickými a kybernetickými válečnými schopnostmi, dezinformacemi a rostoucí úlohou nestátních subjektů⁷². V důsledku krize rovněž dále zesílily tlaky, které mohou vyústit v konflikt. Dopad hospodářských opatření motivovaných politicky, jako je extrateritoriální dopad sankcí nebo protekcionistických opatření, představuje pro EU další výzvy. Pandemie COVID-19 ukázala křehkost klíčové infrastruktury a potřebu ji chránit před fyzickými a digitálními hrozbami⁷³. Krize rovněž zhoršila stávající zranitelnost a nerovnosti v zemích, jež jsou zasaženy konfliktem a v nichž vládne nestabilita. K posílení soudržné strategické vize potřebuje EU dosáhnout společného chápání bezpečnostního prostředí a mít společné záměry a cíle. Do konce roku 2020 předloží vysoký představitel analýzu hrozeb a výzev, která poslouží coby podklad pro vypracování strategického směřování (Strategic Compass) v oblasti bezpečnosti a obrany, které má být představeno do roku 2022. To zásadním způsobem přispěje k rozvoji společné evropské kultury bezpečnosti a obrany, poskytne nový impuls různým iniciativám v oblasti obrany a posílí jejich soudržnost⁷⁴.

Prioritou bude i nadále řádné řízení migrace. Hlavní příčiny migrace, včetně místních konfliktů, chudoby a nerovností, které se v důsledku krize COVID-19 a změny klimatu prohloubily, budou pokračovat^{75,76}. Řešení těchto výzev⁷⁷ bude vyžadovat zvýšenou pozornost, flexibilitu, zdroje a diplomatické úsilí podpořené pomocí a neobejde se bez

⁷¹ https://ec.europa.eu/research/social-sciences/pdf/policy_reviews/global-europe-2050-report_en.pdf.

⁷² COM(2020) 605 final, Strategie bezpečnostní unie EU.

⁷³ *Ibidem*

⁷⁴ D. Fiott, 2020, Uncharted territory? Towards a common threat analysis and a strategic compass for EU security and defence, European Institute of Security Studies. (Nezmapované území? Na cestě ke společné analýze hrozeb a strategickému směřování pro bezpečnost a obranu EU, Evropský ústav pro studium bezpečnosti.)

⁷⁵ Podle odhadů Světové banky by do roku 2050 mohly klimatické změny přinutit více než 140 milionů lidí v rámci Afriky, jižní Asie a Latinské Ameriky k vnitřnímu vysídlení (<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2018/03/19/climate-change-could-force-over-140-million-to-migrate-within-countries-by-2050-world-bank-report>).

⁷⁶ Tyto prognózy rovněž vyžadují další důkazy a výzkum, který analyzuje složitost dlouhodobě propojených faktorů v rámci prognostického přístupu, jak jej vypracovalo Znalostní centrum pro otázky migrace a demografie (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/migration-demography_en).

⁷⁷ COM(2020) 605 final, Strategie bezpečnostní unie EU.

strategických, vyvážených a individualizovaných partnerství s klíčovými třetími zeměmi, bez nichž nebude možné nalézt udržitelná a účinná řešení pro řízení migrace⁷⁸.

Nedostatek jednotnosti v konkrétních oblastech zahraniční a bezpečnostní politiky je zdrojem nestability. Síla a důvěryhodnost EU v zahraničí přímo souvisí s její vnitřní jednotou a soudržností, která staví na její rozmanitosti. Nedostatečná jednota a koordinace mezi členskými státy může v určitých chvílích omezit účinnost a agilitu opatření na úrovni EU, což by mohlo zahraničním silám umožnit uplatňovat strategii „rozděl a panuj“.

Krise COVID-19 odhalila nadměrnou závislost Evropy na dodavatelích ze zemí mimo EU, pokud jde o kritické suroviny⁷⁹, a zdůraznila, jak může narušení dodávek ovlivnit průmyslové ekosystémy a další výrobní odvětví. Zatímco pro většinu výrobků existují alternativní zdroje dodávek, Evropa je stále více závislá na omezeném počtu externích dodavatelů některých kritických výrobků, součástek a surovin (**Rámeček 3.1**), jakož i zemědělských výrobků. Uzavření továren v hotspotech COVID-19 v Číně a severní Itálii vedlo k uzavření automobilových závodů v celé Evropě, což vedlo ke ztrátám odpovídajícím 12,5 % celkové produkce v roce 2019⁸⁰. Podobná situace nastala i u léčivých přípravků z Indie, což vedlo k nedostatku generických léčiv⁸¹. V dubnu 2020 se evropská průmyslová výroba během dvanácti měsíců snížila o 27 %⁸². Kromě toho Evropa silně spoléhá na třetí země, pokud jde o pokročilé komponenty pro zpracování dat, zejména mikroprocesory, přičemž se v EU nachází pouze asi 10 % celosvětové produkce⁸³. S rostoucím celosvětovým napětím jsou evropské dodavatelské řetězce stále zranitelnější.

Rámeček 3.1: PŘÍPADOVÁ STUDIE – Kritické suroviny

Bez ohledu na narušení dodávek během krize COVID-19 je EU silně závislá na zemích mimo EU, pokud jde o kritické suroviny, které jsou nezbytné pro udržení jejího předního postavení v celosvětové hospodářské soutěži, ať už z ekonomického nebo obranného hlediska (obrázek 3.1). Řešení přílišné závislosti na zemích mimo EU, pokud jde o kritické suroviny⁸⁴, jako je grafit, kobalt, lithium a vzácné zeminy⁸⁵, je proto jedním z klíčových prvků posílení otevřené strategické autonomie Evropy v klíčových technologiích potřebných k dosažení uhlíkově neutrální a digitální společnosti. Patří mezi ně baterie, palivové články, solární a větrná energie, jakož i vodík. Vzhledem k stále většímu používání těchto technologií hrozí, že EU nahradí svou závislost na fosilních palivech závislostí na řadě surovin, z nichž mnohé pocházejí ze zahraničí. Podle scénáře počítajícího s vysokou poptávkou by EU do roku 2030 potřebovala 18krát a do roku 2050 60krát více lithia⁸⁶. **Obrázek 3.2** ukazuje, že celosvětová těžba surovin, včetně kritických surovin, by se měla do roku 2050 více než zdvojnásobit.

⁷⁸ Řešení budou navržena prostřednictvím legislativních a nelegislativních iniciativ v rámci nového paktu o migraci a azylu.

⁷⁹ Globální dodavatelské řetězce jsou velmi složité. Nadnárodní skupiny podniků odbaví dvě třetiny mezinárodního obchodu, což je doprovázeno vysokou rozdrobeností výroby meziproductů, které je nutné převážet z jednoho výrobního místa na druh (<https://iap.unido.org/articles/lessons/global-value-chains>; <https://www.entrepreneur.com/article/349229>).

⁸⁰ <https://www.acea.be/press-releases/article/298-automobile-factories-operating-across-europe-new-data-shows>.

⁸¹ https://www.wto.org/english/tratop_e/covid19_e/trade_related_goods_measure_e.htm.

⁸² <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10294900/4-12062020-AP-EN.pdf/93c51a4c-e401-a66d-3ab3-6ecd51a1651f>

⁸³ <https://www.economist.com/leaders/2018/12/01/chip-wars-china-america-and-silicon-supremacy>.

⁸⁴ Strategie k překonání závislosti zahrnují diverzifikaci zdrojů, vytváření náhrad nebo prodlužování životnosti souvisejících výrobků.

⁸⁵ Evropský průmysl, zejména výroba baterií, motorů a větrných generátorů, závisí na dovozu grafitu (z čehož 48 % pochází z Číny), kobaltu (z čehož 68 % pochází z Demokratické republiky Kongo), lithia (z čehož 78 % pochází z Chile) a vzácných zemin (z nichž téměř 100 % pochází z Číny).

⁸⁶ Evropská komise, *Critical Raw Materials for strategic technologies and sectors – a foresight study* (Kritické suroviny pro strategické technologie a odvětví – prognostická studie), 2020 (doi: 10.2873/58081).

Vysoká závislost vyžaduje větší odolnost a diverzifikaci dodávek, zejména lepším využíváním domácích zdrojů EU, oběhovostí surovin nebo prodloužením životnosti výrobků se zaměřením na opětovné použití, opravy a recyklaci, jakož i prostřednictvím naší strategické obchodní politiky a diplomacie.

Vytěžování komunálního odpadu, tj. zpětné získávání surovin z městského odpadu recyklací, by nakonec mohlo uspokojit velkou část poptávky EU po kritických surovinách⁸⁷. Evropa je celosvětovým lídrem, pokud jde o její infrastrukturu pro recyklaci kovů, a evropský průmysl vyrábí více než polovinu svých základních kovů z recyklovaných zdrojů ve srovnání s 19 % ve zbytku světa. Má-li však EU zajistit zdroje, které potřebuje k uskutečnění ekologické a digitální transformace, je třeba podniknout další kroky.

Vlastní evropské zdroje nerostných surovin jsou nedostatečně využívány a EU má slabá místa v oblasti zpracování, recyklace, rafinace a separace⁸⁸. Tento stav je způsoben vysokými výrobními náklady ve srovnání s cenami na světových trzích, vysokými normami v oblasti životního prostředí a současnou nízkou mírou přijetí ze strany veřejnosti. Investice do výroby primárních a druhotných surovin by prospěly zaměstnanosti ve všech výrobních odvětvích. Těžba a rafinace v EU již zaměstnává 3,4 milionu pracovníků, zatímco související výroba představuje dalších 25 milionů pracovních míst. Opravy a zpětné získávání materiálů nabízí 2,2 milionu pracovních míst a toto číslo roste. Tyto investice by mohly přispět k udržení stávajících geologických a metalurgických dovedností v oblasti vyspělých technologií a k rozvoji nových dovedností s cílem posílit globální konkurenceschopnost EU v odvětví, které má v 21. století solidní potenciál růstu. Investice do

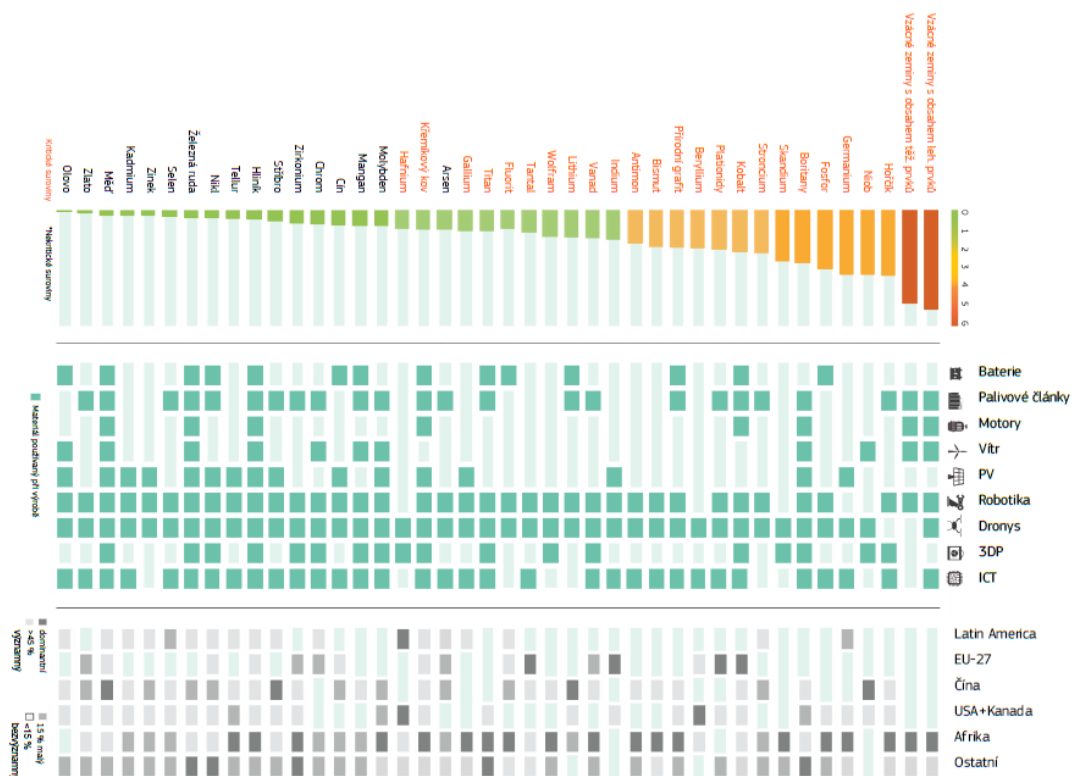
---

⁸⁷ www.prosumproject.eu.

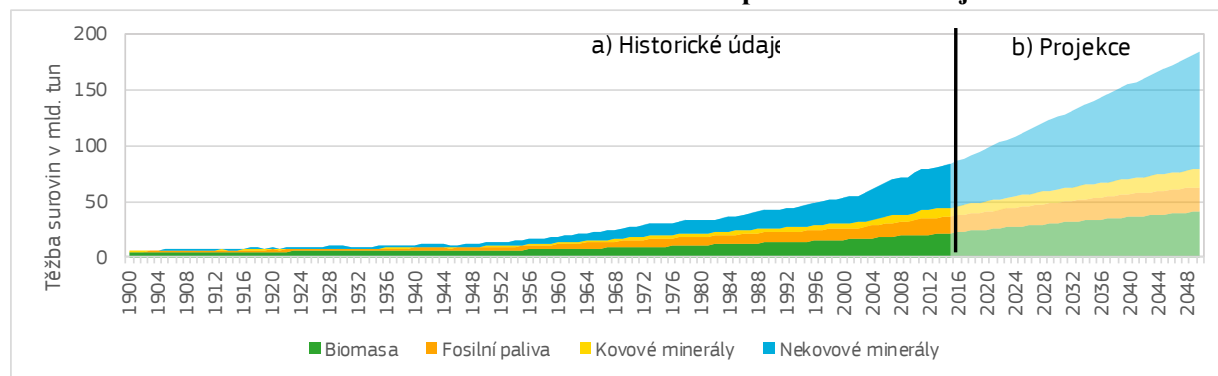
⁸⁸ <https://minatura2020.eu>.

těžebních kapacit EU by však neměly být na úkor norem v oblasti životního prostředí.

Obrázek 3.1⁸⁹ Dodavatelská rizika surovin pro klíčové technologie⁹⁰

Obrázek 3.2. Celosvětová těžba surovin podle druhu zdroje⁹¹

Objem obchodu a investic se propadl, což ohrožuje celosvětovou prosperitu a stabilitu. Podle odhadů se objem světového obchodu v roce 2020 sníží v rozmezí od 9 % (MMF) do 32

⁸⁹ Obrázek 3.1 znázorňuje dodavatelská rizika v případě surovin (v měřítku od 1 do 6), klíčové technologie, v nichž jsou používány, a jejich zeměpisné zdroje.

⁹⁰ Evropská komise 2020, Critical Raw Materials for strategic technologies and sectors – a foresight study (Kritické suroviny pro strategické technologie a odvětví – prognostická studie), (doi: 10.2873/58081).

⁹¹ OECD, 2019, Global Material Resources Outlook to 2060: Economic Drivers and Environmental Consequences (Celosvětové materiální zdroje a jejich perspektiva do roku 2060: hospodářské hybné síly a environmentální dopady), vydala OECD, Paříž.

% (WTO), zatímco přímé zahraniční investice se v první polovině roku 2020 snížily o 28,2 % oproti stejnému období v roce 2019⁹².

V sázce je hospodářská suverenity Evropy. Jiné globální mocnosti kombinují geopolitické a ekonomické zájmy s cílem zvýšit svůj vliv ve světě. To zahrnuje protekcionismus, kontrolu vývozu a mezinárodní úlohu měn. I když mezinárodní úloha eura roste, stále ještě nedosahuje postavení amerického dolaru. Pandemie COVID-19 vytváří tlak na průmyslová a podniková aktiva Evropy, což vyzývá k ochraně její hospodářské suverenity prostřednictvím integrované strategie⁹³. Platební neschopnost způsobená pandemií vystavuje strategická průmyslová odvětví EU nepřátelským zahraničním převzetím. To zvyšuje šance zahraničních investorů na získání strategických evropských aktiv, zejména v dodavatelských řetězcích v oblasti zdravotnictví, obrany a vesmíru⁹⁴, jakož i v kritických infrastrukturách. V zájmu udržení společností a kritických aktiv v EU musí být otevřenost EU vůči zahraničním investicím vyvážená vhodnými nástroji⁹⁵. Nařízení o prověřování přímých zahraničních investic⁹⁶ pomůže chránit bezpečnost Evropy a veřejný pořádek prostřednictvím mechanismu spolupráce mezi Komisí a členskými státy s cílem řešit obavy týkající se příchodů přímých zahraničních investic. Je třeba se zabývat i zahraničními dotacemi, neboť mohou narušovat vnitřní trh EU a podkopávat rovné podmínky⁹⁷.

Krise urychlila útoky autoritářských režimů proti demokratickým systémům prostřednictvím zavádějící argumentace. Šíření falešných a dezinformačních teorií a konspiračních teorií představuje hrozbu pro demokracii⁹⁸. Konspirační teorie o onemocnění COVID-19 a šíření všeobecné zdrženlivosti vůči očkování nadále ohrožují životy lidí⁹⁹. Tyto „infodemie“¹⁰⁰ jsou příčinou i důsledkem rostoucí nedůvěry vůči vládám a sdělovacím prostředkům¹⁰¹, což zvyšuje tlak na EU, aby energičtěji chránila hodnoty, na nichž byla vybudována, a zintenzivnila úsilí o obranu demokracie a právního státu. Orgány EU přispívají k boji proti zavádějícím informacím a dezinformacím¹⁰², čímž zvyšují demokratickou odolnost, která je jádrem nadcházejícího evropského akčního plánu pro demokracii.

Příležitosti

⁹² Pokles se týká počtu obchodů týkajících se nabytí kapitálových podílů ve výši alespoň 10 % celkového kapitálu v období od ledna do června 2020 ve srovnání s rokem 2019. Pokles u přeshraničních investic v rámci EU odpovídá –33,5 % a u investic v Evropě, jejichž původ je mimo EU, –23 %. Zdroj: JRC Foreign Investment Bulletin, červenec 2020, JRC 121392.

⁹³ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_528, https://www.bruegel.org/wp-content/uploads/2019/06/PC-09_2019_final-1.pdf, <https://peacediplomacy.org/2019/10/25/how-eu-can-achieve-economic-sovereignty/>.

⁹⁴ COM(2020) 1981 final, Pokyny pro členské státy týkající se přímých zahraničních investic a volného pohybu kapitálu ze třetích zemí a ochrany evropských strategických aktiv před začátkem používání nařízení (EU) 2019/452 (nařízení o prověřování přímých zahraničních investic).

⁹⁵ *Ibidem*.

⁹⁶ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/452 ze dne 19. března 2019, kterým se stanoví rámec pro prověřování přímých zahraničních investic směřujících do Unie. Nařízení se použije ode dne 11. října 2020.

⁹⁷ COM(2020) 253 final, Bílá kniha o vytvoření rovných podmínek v souvislosti se zahraničními subvencemi.

⁹⁸ JOIN(2020) 8 final, Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty; viz také <https://euvsdisinfo.eu/eeas-special-report-update-short-assessment-of-narratives-and-disinformation-around-the-COVID-19-COVID-19-pandemic/>.

⁹⁹ A hoax about the connection of 5G, chipping and COVID-19 spread widely on social media (Downing, J., Ahmed, W., Vidal-Alaball, J. & Lopez Seguí, F., 2020, Battling fake news and (in)security during COVID-19. E-International Relations) Hoax o připojení 5G, chippingu a onemocnění COVID-19 se široce šíří na sociálních médiích (V boji proti falešným zprávám a (ne)jistotě během pandemie COVID-19).

¹⁰⁰ Infodemie jsou výsledkem současného působení mnoha lidských a jiných zdrojů falešných nebo nespolehlivých zpráv (<https://arxiv.org/pdf/2004.03997.pdf>).

¹⁰¹ <https://www.cogitatiopress.com/politicsandgovernance/article/view/2478>.

¹⁰² <https://www.europol.europa.eu/staying-safe-during-covid-19-what-you-need-to-know>; https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/fighting-disinformation_en.

Posun směrem k stále multipolárnějšímu světu nabízí Evropě novou příležitost k posílení její úlohy v globálním řádu a k vůdčí roli při oživení mnohostranných struktur správy a řízení. Proces globalizace, který se dočasně zpomalil, se pravděpodobně po skončení krize obnoví. Avšak „*glokalizace*“ – kombinace globálních obchodních modelů s větším zohledněním lokalizace výroby, spotřeby a zdanění – skýtá EU zároveň nové příležitosti k tomu, aby se stala průkopníkem a vzorem pro svět za předpokladu, že k tomu budou vytvořeny vhodné podmínky (např. zdanění, dostupnost finančních prostředků, normy).

Silná spolupráce s podobně smýšlejícími demokraciemi je stále důležitější. EU musí chránit otevřenost a demokratickou povahu svého modelu a musí v tomto úsilí mobilizovat své partnery a chránit své základní hodnoty před zahraničními zásahy. Dodržování demokracie, lidských práv a právního státu musí začít doma a mělo by být i nadále hlavní zásadou vnějších vztahů EU, a to i pokud jde o digitální technologie. Tematická spolupráce a partnerství s podobně smýšlejícími zeměmi a s dalšími zeměmi tam, kde je to možné, jsou investicí do mnohostranné správy věcí veřejných i do mnohostranných iniciativ. Díky své diplomatické autoritě může být EU partnerem první volby pro země po celém světě.

Je naprosto nezbytné posílit otevřenou strategickou autonomii Evropy. Krize nabízí hospodářskou, sociální a ekologickou příležitost k posílení odolnosti EU vůči budoucím otřesům a k zajištění jejího postavení v globálních hodnotových řetězcích příští generace. Podle evropského plánu na podporu oživení to znamená utváření nového systému globální ekonomické správy, rozvoj vzájemně prospěšných dvoustranných vztahů a zároveň ochranu před nekalými praktikami a zneužíváním. To zásadním způsobem napomůže tomu, aby EU diverzifikovala a upevnila globální dodavatelské řetězce v kritických odvětvích, zintenzívnila vazby s partnery, mimo jiné v Africe, v případě nutnosti přesunula výrobu, vytvářela náhradní řešení prostřednictvím inovací a zvyšovala naše strategické rezervy¹⁰³.

V celé EU je rovněž třeba zajistit spolehlivé dodávky potravin. Komise bude proto nadále sledovat zabezpečení potravin a konkurenceschopnost. Dále posoudí odolnost potravinového systému a posílí koordinaci společné evropské reakce na krizi. Jako největší dovozce a vývozce zemědělsko-potravinářských produktů bude EU pokračovat v podpoře celosvětového přechodu na udržitelné potravinové systémy.

Zásadní význam má strategičtější přístup k surovinám. EU musí zajistit udržitelné dodávky kritických surovin. To znamená budování diverzifikovaných hodnotových řetězců, snižování závislosti, zvyšování oběhovosti, podporu inovací pro alternativy a zajištění ekologičtějších a sociálně odpovědných rovných podmínek na jednotném trhu i mimo něj. Mezi klíčové příležitosti patří nadcházející vytvoření evropské aliance pro suroviny¹⁰⁴ a informační kapacity EU v oblasti surovin¹⁰⁵ s cílem prozkoumat uvedené otázky společně s průmyslem a dalšími klíčovými zúčastněnými stranami.

¹⁰³ COM(2020) 102 final, Nová průmyslová strategie.

¹⁰⁴ COM(2020) 474 final, Odolnost proti nedostatku kritických surovin: zmapování cesty k lepšímu zabezpečení a udržitelnosti.

¹⁰⁵ https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC109889/jrc109889_mica_jrc_technical_report_1.pdf.

Klíčovými cíli EU jsou stabilní obchodní systém založený na pravidlech a rovné podmínky. Pouze silná obchodní a investiční politika může podpořit hospodářské oživení po skončení pandemie COVID-19, přispět ke vzniku pracovních míst, chránit evropské podniky před nekalými praktikami doma i v zahraničí a zajišťovat soudržnost s širšími prioritami v oblasti udržitelnosti, změny klimatu, digitální ekonomiky a bezpečnosti¹⁰⁶. Současná krize může být příležitostí k prosazování smysluplných reforem Světové obchodní organizace (WTO) a k vybudování konkurenceschopnějších, udržitelnějších a odolnějších ekonomik. EU již zahájila iniciativu v oblasti zdraví v rámci WTO s cílem dále podporovat celosvětovou dostupnost a poskytování základních zdravotnických produktů. Aby posílila svou otevřenou strategickou autonomii, EU nyní provádí přezkum své obchodní politiky.

Průmyslové aliance mohou být avantgardou této změny a mohou sdružovat investory, veřejné instituce a průmyslové partnery s cílem pomoci průmyslu rozvíjet strategické technologie. Tento přístup již přináší výsledky v oblasti baterií a vodíku. V této souvislosti pomůže řada stávajících a připravovaných aliancí¹⁰⁷ k tomu, aby Evropa stanula v čele ekologické a digitální transformace, udržela si vedoucí postavení v průmyslu a prospěla evropským podnikům a společnosti a zároveň posílila vlastní odolnost.

Strategické prognózy lze využít k určení možných scénářů, pokud jde o místo EU v budoucím globálním řádu, a k načrtnutí nejlepší cesty k žádoucí budoucnosti. Taková prognóza může pomoci vypracovat výhledovou analýzu toho, jak využít síly EU k podpoře jejích strategií spolupráce a partnerství. Pomáhá rovněž identifikovat možná spojení, analyzovat různé ekosystémy a posuzovat rizika, příležitosti a budoucí potřeby strategických odvětví. Prognózy navíc pomáhají definovat strategické možnosti pro nejlepší kombinaci přístupů k otevřené strategické autonomii, od diverzifikace obchodních partnerů až po posílení vlastních kapacit EU.

3.3 Ekologický rozměr

Účelem ekologické odolnosti je dosáhnout klimatické neutrality do roku 2050 a zároveň zmírnit změnu klimatu a přizpůsobit se jí, snížit znečištění a obnovit schopnost ekologických systémů zachovat naši možnost dobře žít v mezích naší planety. To si vyžádá odstranění naší závislosti na fosilních palivech, snížení našeho dopadu na přírodní zdroje, zachování biologické rozmanitosti, rozvoj čistého a oběhového hospodářství, dosažení prostředí bez toxických látek, změnu životního stylu, modelů výroby a spotřeby a budování infrastruktury odolné vůči změně klimatu, vytváření nových příležitostí pro zdravý život, ekologické podnikání a pracovní místa, aktivní úsilí o obnovu ekosystémů a záchranu našich moří a oceánů.

Kapacity

¹⁰⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1058.

¹⁰⁷ Evropská bateriová aliance, aliance pro plasty, Evropská aliance pro čistý vodík, Evropská aliance pro průmyslová data a cloudy a Evropská aliance pro suroviny.

Cílem Zelené dohody pro Evropu je dosáhnout do roku 2050 klimaticky neutrální společnosti a současně usilovat o odolnost vůči dopadům změny klimatu, zhoršování životního prostředí a úbytku biologické rozmanitosti jejich zmírňováním a přizpůsobováním se jim. To je nedílnou součástí strategie Komise pro provádění Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a cílů udržitelného rozvoje a znamená to úplnou dekarbonizaci odvětví energetiky a zásadní elektrifikaci poptávky po energii. Emise z využívání půdy je třeba zredukovat na nulu a propad uhlíku spojený s využíváním půdy musí být posílen obnovou životního prostředí a přizpůsobením zemědělského odvětví. Současně je však zapotřebí nákladově efektivním způsobem zajistit vyšší kvalitu života v EU pro všechny tak, aby se tím umožnil další hospodářský růst a Evropa mohla působit jako příklad transformace pro zbytek světa. V zájmu dosažení tohoto cíle by měly být posíleny kapacity EU, aby se zotavila z krize a investovala do dlouhodobé udržitelnosti (**rámeček 3.2**).

Rámeček 3.2: Prognostické scénáře pro klimatickou strategii EU do roku 2050 a jejich význam pro Zelenou dohodu pro Evropu

V posledních dvou desetiletích bylo zaznamenáno osmnáct nejteplejších let¹⁰⁸. Pokud budou teploty nadále růst o pouhých 0,2 °C za deset let, mohly by se roční škody způsobené povodněmi řek v Evropě zvýšit z 5 miliard EUR na 112 miliard EUR a 16 % současné středomořské klimatické zóny by mohlo do konce století vyschnout a stát se neproduktivní. Do roku 2050 by mohly klimatické změny, ztráta biologické rozmanitosti a zatopené pobřežní oblasti přinutit více než 140 milionů lidí k vnitřnímu vysídlení v rámci Afriky, jižní Asie a Latinské Ameriky¹⁰⁹.

Strategie EU v oblasti snižování emisí skleníkových plynů předložená v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC)¹¹⁰ byla podložena **osmi scénáři vycházejícími z prognóz**¹¹¹. Prvních pět scénářů si stanovilo cíl *výrazně pod úrovní 2 °C* a usilovalo o snížení emisí skleníkových plynů v roce 2050 přibližně o 80 % ve srovnání s rokem 1990. V jejich rámci se zvažovala diferencovaná portfolia možností dekarbonizace a identifikovaly kompromisy: například scénáře, které se více zaměřují na elektrifikaci pro konečné použití, rovněž vyžadují velké kapacity ukládání (šestkrát více než dnes), aby se bylo možné vyrovnat s variabilitou ve výrobě elektřiny, naopak scénáře zavádějící více vodíku vyžadují především více elektřiny k jeho výrobě¹¹². Opatření a technologie z pěti scénářů první kategorie byly sloučeny do šestého scénáře (COMBO). Jeho výsledkem je snížení čistých emisí skleníkových plynů v roce 2050 téměř o 90 % ve srovnání s rokem 1990, s malou závislostí na technologiích negativních emisí a beze změn preferencí spotřebitelů.

A konečně dva poslední scénáře zvažovaly, co je nezbytné k tomu, aby EU dosáhla nulových čistých emisí skleníkových plynů do roku 2050, čímž by se podílela na globálním úsilí o dosažení cíle Pařížské dohody, jímž je snaha omezit nárůst teploty na 1,5 °C ve srovnání s úrovní před průmyslovou revolucí. Sedmý scénář se zabývá zachycováním a ukládáním uhlíku a osmý scénář předpokládá posun směrem k intenzivnějšímu oběhovému hospodářství, který přivodí obchodní a spotřební vzorce v EU. Tento poslední scénář zahrnuje pokračování trendu směřujícího k nízkouhlíkovému stravování, ekonomice sdílení v dopravě, využívání udržitelnějších druhů dopravy a racionálnějšímu využívání energie pro vytápění a chlazení.

Scénáře ukázaly portfolio možností mobilizující stávající a nové technologie ve všech hospodářských odvětvích tak, aby se Evropa stala do roku 2050 klimaticky neutrální. Zatímco práce na scénářích i nadále podporuje rozvoj politiky v oblasti klimatu, ekologická transformace vyžaduje zapojení všech. **Zelená dohoda pro Evropu vytvořila transformační program založený na následujících prvcích**, přičemž její součástí je odhodlání začlenit udržitelnost do všech politik EU a zajistit spravedlivý přechod:

1. zvýšení ambicí EU v oblasti klimatu pro roky 2030 a 2050;
2. dodávky čisté, dostupné a bezpečné energie;

¹⁰⁸ <https://www.ipcc.ch/sr15/>.

¹⁰⁹ <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2018/03/19/climate-change-could-force-over-140-million-to-migrate-within-countries-by-2050-world-bank-report>.

¹¹⁰ Předložení dlouhodobé strategie nízkemisního rozvoje Evropské unie a jejích členských států UNFCCC, (<https://unfccc.int/sites/default/files/resource/HR-03-06-2020%20EU%20Submission%20on%20Long%20term%20strategy.pdf>).

¹¹¹ Hlubková analýza na podporu sdělení Komise COM(2018) 773

(https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/docs/pages/com_2018_733_analysis_in_support_en_0.pdf).

¹¹² COM(2018)773 final, Čistá planeta pro všechny. Evropská dlouhodobá strategická vize prosperující, moderní, konkurenceschopné a klimaticky neutrální ekonomiky (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0773&from=CS>).

3. aktivizace průmyslu pro čisté oběhové hospodářství;
4. výstavba a renovace za účinného využívání energie a zdrojů;
5. urychlení přechodu k udržitelné a inteligentní mobilitě;
6. od zemědělce ke spotřebiteli: spravedlivý a zdravý potravinový systém šetrný k životnímu prostředí;
7. ochrana a obnova ekosystémů a biologické rozmanitosti;
8. životní prostředí bez toxických látek díky ambicióznímu cíli nulového znečištění.

Regulační pravomoc EU, zejména v oblasti životního prostředí, může vést k používání nejvyšších norem na podporu konkurenceschopné udržitelnosti. V posledních desetiletích opatření EU výrazně zlepšila nejen kvalitu životního prostředí v Evropě, ale také životy jejích občanů. V mnoha oblastech byly environmentální normy EU napodobeny jinými zeměmi. EU byla prvním světovým regionem, který přijal závazné právní předpisy zakotvující cíle v oblasti klimatu a energetiky, aby se stal vysoce energeticky účinným a klimaticky neutrálním hospodářstvím¹¹³.

EU je globálním lídrem, pokud jde o přechod k čistému a oběhovému hospodářství. Důležitou silou v tomto úsilí jsou evropští spotřebitelé. Podle akčního plánu EU pro oběhové hospodářství¹¹⁴ by se podpora EU měla zaměřit na prioritní hodnotové řetězce a současně mít na zřeteli odvětví a obchodní modely skýtající příležitost vytváření pracovních míst¹¹⁵. Investice a politické nástroje oběhového hospodářství (např. ekodesign¹¹⁶, označování energetickými štítky, zelené veřejné zakázky, oběhové obchodní modely založené na digitálních technologiích a systém pro environmentální řízení podniků a audit) pomohou snížit celkovou environmentální a klimatickou stopu.

Průkopnické průmyslové podniky v EU ukazují, jak jsou čisté, ekologické a oběhové služby a výroba důležitými hnacími silami konkurenceschopnosti a růstu. Zlepšení účinného využívání zdrojů, prevence a omezování znečištění, ochrana vody, přijetí nových oběhových obchodních modelů, čistší výroba, ekologické inovace a rozvoj zelených trhů posunuje řadu evropských průmyslových odvětví na světové špičky. Cílem Komise je zajistit soudržnost a součinnost mezi politikami v oblasti životního prostředí, klimatu, energetiky a průmyslu¹¹⁷. To znamená chtít víc než pouhé „trestání znečišťovatelů“ a poskytnout rámec, který přispěje k zamezení znečištění a zvýšení energetické a materiálové účinnosti. Podpora EU udržitelnému biohospodářství navíc usiluje o transformaci evropské zemědělské a průmyslové základny vytvořením nových biotechnologických hodnotových řetězců, jakož i ekologičtějších, nákladově efektivnějších průmyslových procesů. Zároveň zlepšuje celkový stav našich přírodních zdrojů a ekosystémů. Průmysl založený na biotechnologiích by do roku 2030 mohl vytvořit milion nových pracovních míst¹¹⁸.

Rozsáhlé investice na podporu oživení podpoří ekologickou transformaci. V zájmu přechodu na klimaticky neutrální společnost a environmentálně udržitelnou ekonomiku je

¹¹³ https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/docs/factsheet_climate_change_2015_en.pdf.

¹¹⁴ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/new_circular_economy_action_plan.pdf.

¹¹⁵ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/leading_way_global_circular_economy.pdf.

¹¹⁶ Je třeba poznamenat, že až o 80 % dopadů výrobků na životní prostředí se rozhoduje ve fázi návrhu.

¹¹⁷ <https://ec.europa.eu/environment/industry/>.

¹¹⁸ COM(2018) 673 a SWD(2018) 431, Udržitelné biohospodářství pro Evropu: posílení vazby mezi hospodářstvím, společností a životním prostředím; Zpráva EuropaBio, 2016, Jobs and growth generated by industrial biotechnology in Europe (Pracovní místa a hospodářský růst z dílny průmyslové biotechnologie).

třeba sdružovat zdroje financování na všech úrovních. Cílem rozpočtu EU a balíčku opatření na podporu oživení, včetně mimo jiné zvláštních nástrojů, jako je investiční plán pro udržitelnou Evropu¹¹⁹ a inovační fond¹²⁰, je mobilizovat v příštím desetiletí soukromé a veřejné zdroje s cílem zaměřit se na investice v oblasti klimatu, životního prostředí, jakož i na sociální investice související s udržitelnou transformací¹²¹. Aby vytvořila příležitosti pro udržitelné investice a podpořila řízení rizik související s udržitelností, připravuje Komise také novou verzi strategie udržitelného financování. Jak uvedla Evropská rada, 30 % z 1,82 bilionu EUR dohodnutých v rámci víceletého finančního rámce na období 2021–2027 a Next Generation EU bude směřovat na výdaje související s klimatem¹²². Financování ve všech oblastech musí být založeno na zásadě „neškodit“¹²³. Mechanismus pro spravedlivou transformaci, včetně Fondu pro spravedlivou transformaci, podpoří členské státy a regiony nejvíce postižené přechodem na klimatickou neutralitu¹²⁴.

Důležitou úlohu při zvyšování odolnosti hraje evropská modrá ekonomika. Zachování mořských ekosystémů je klíčem k zajištění budoucnosti námořních hospodářských odvětví. Kromě přírodních zdrojů pro hospodářství představují evropské oceány a moře přírodní stanoviště pro život v mořích, poskytují možnost ukládat uhlík a získávat energii z obnovitelných zdrojů a zajišťují ochranu pobřeží před změnou klimatu.

Zranitelnost

Změna klimatu vede k častějším a intenzivnějším extrémním povětrnostním jevům, a to i v Evropě¹²⁵. Nárůst globální průměrné teploty skrývá ještě extrémnější regionální dopady. Sahají od nebyvalých lesních požárů a vln veder nad polárním kruhem po stále ničivější sucha ve středomořské oblasti, urychlování eroze pobřeží Atlantského oceánu po závažnější záplavy a oslabené lesy ve střední a východní Evropě. To vše je spojeno s hroživými náklady: nedávné projekce ukazují, že vystavení hospodářství EU globálnímu oteplování o 3 °C by vedlo k dodatečné roční ztrátě nejméně 170 miliard EUR (1,36 % HDP) a stálo by desítky tisíc životů¹²⁶.

Náš současný model výroby a spotřeby stále více vystavuje lidi a životní prostředí dopadu nebezpečných látek. Chemické znečištění ovlivňuje zdraví a reakce protilátek na vakcíny¹²⁷, zvyšuje nemocnost a úmrtnost v důsledku přenosných nemocí¹²⁸. Svět nedokáže

¹¹⁹ https://ec.europa.eu/clima/policies/innovation-fund_en.

¹²⁰ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/qanda_20_24.

¹²¹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/fs_20_48.

¹²² Tzv. „zohledňování změny klimatu“. Viz: <https://www.consilium.europa.eu/media/45109/210720-euco-final-conclusions-en.pdf>.

¹²³ Zásada „neškodit“ znamená, že žádná činnost nebo financování neohroží cíle v oblasti klimatu nebo životního prostředí ani nebude působit proti nim.

¹²⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism/just-transition-funding-sources_cs.

¹²⁵ Zpráva o stavu životního prostředí z roku 2020 dospěla k závěru, že změna klimatu výrazně zvýšila výskyt extrémních klimatických a povětrnostních jevů.

¹²⁶ <https://ec.europa.eu/jrc/en/peseta-iv>.

¹²⁷ Epidemiologické studie podporují závěr, že PFOS a PFOA jsou spojeny se sníženou reakcí protilátek na očkování; [EFSA's scientific opinion on PFAS](#) (Vědecké stanovisko EFSA k PFAS).

¹²⁸ C&en, 2019, [Linking pollution and infectious disease](#); Science Daily, 2. října 2019, [Environmental toxins impair immune system over multiple generations](#) (Environmentální toxiny, které poškozují imunitní systém po více generací). Expozice endokrinními disruptory může poškodit vývoj endokrinních, imunitních nebo neurologických systémů.

dosáhnout dohodnutého cíle v oblasti řádného nakládání s chemickými látkami a odpady¹²⁹, přičemž celosvětová chemická výroba se má do roku 2030 zdvojnásobit¹³⁰ a dopad na lidi a životní prostředí se bez odpovídajících politických opatření ještě zhorší. V Zelené dohodě pro Evropu se Komise zavázala k přechodu na životní prostředí bez toxických látek. Tento hlavní cíl však bude vyžadovat společné úsilí všech společenských aktérů o podporu skutečného přechodu k bezpečným a udržitelným chemickým látkám, jakož i obnovený globální závazek.

Nížeší normy ochrany životního prostředí a související náklady ve třetích zemích mohou vytlačit některé znečišťující činnosti a odpady mimo EU, což by bylo spojeno s vyšším rizikem úniku uhlíku¹³¹. Nadto vždy neexistují účinná opatření, která by bránila vývozu toxického a znečišťujícího odpadu do zemí mimo EU¹³². Zároveň hrozí, že hospodářská krize způsobená onemocněním COVID-19 tyto praktiky zintenzivní, neboť země usilují o podpoření růstu za každou cenu. EU by měla na mezinárodní úrovni prosazovat své hodnoty a standardy, což je klíčové pro ochranu jejích environmentálních norem, průmyslových odvětví, pracovníků a spotřebitelů. Jinak je pravděpodobné, že EU ztratí další konkurenceschopnost a nedočká se snížení obchodního vývozu v odvětvích znečišťujících životní prostředí, čímž by získala komparativní výhody v méně znečišťujících odvětvích¹³³.

Rostoucí využívání obnovitelných a neobnovitelných přírodních zdrojů je neudržitelné, neboť ohrožuje vyhlídky na budoucí udržitelný rozvoj. Ztráta biologické rozmanitosti na pevnině i na moři, rostoucí náklady na těžbu nerostných surovin, znečištění půdy, vody a ovzduší¹³⁴, jakož i nepolevující emise skleníkových plynů z neudržitelné úrovně spotřeby surovin, energie, vody, potravin a využívání půdy ohrožují dlouhodobou obživu milionů lidí, a to i v Evropě. Ačkoli tlak na přírodu se dočasně zpomalil kvůli hospodářskému útlumu v důsledku omezení svobody pohybu, v budoucnu bude úkol oddělit růst a dobré životní podmínky od spotřeby přírodních zdrojů a souvisejících dopadů na životní prostředí v dlouhodobém horizontu představovat výzvu.

Zdá se, že onemocnění COVID-19 se šířilo rychleji v hustých městských oblastech a chudých čtvrtích. Více než 70 % evropské populace žije ve městech a očekává se, že tento počet vzroste do roku 2050 na více než 80 %¹³⁵. To bude znamenat 36 milionů nových obyvatel měst, kteří budou potřebovat bydlení, práci a péči, čímž se zvýší tlak na městskou infrastrukturu. Na jedné straně hustota obyvatelstva usnadňuje šíření nemoci, na straně druhé mají městské oblasti kapacity, jako je blízkost zdravotnických zařízení a digitální infrastruktura, které některé z jejich venkovských protějšků stále postrádají.

¹²⁹ Cíl udržitelného rozvoje č. 12, kterého má být dosaženo do roku 2020.

¹³⁰ Global Chemical Outlook II, 2019.

¹³¹ Únikem uhlíku se rozumí situace, která může nastat, pokud by podniky z důvodů nákladů souvisejících s politikami v oblasti klimatu přemístily výrobu do jiných zemí s méně přísnými emisními omezeními.

¹³² Interpol Strategic Analyse Report, 2020, Emerging criminal trends in the global plastic waste market since January 2018 (Nové trendy v trestné činnosti na globálním trhu s plastovým odpadem od ledna 2018) (<https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2020/INTERPOL-report-alerts-to-sharp-rise-in-plastic-waste-crime>).

¹³³ <http://www.oecd.org/economy/greeneco/How-stringent-are-environmental-policies.pdf>.

¹³⁴ Expozice znečištění ovzduší může vést k nepříznivým účinkům na zdraví, včetně respiračních a kardiovaskulárních onemocnění. Řada zdravotnických orgánů varovala, že občané s určitými již dříve existujícími onemocněními, jako jsou respirační onemocnění, mohou mít zvýšenou zranitelnost vůči COVID-19. V současnosti však není jasné, zda a do jaké míry může průběžná expozice znečištění ovzduší zhoršit stav osob nakažených virem. K tomu je zapotřebí dalšího epidemiologického výzkumu (<https://www.eea.europa.eu/themes/air/air-quality-and-covid19>).

¹³⁵ <https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=nbs>.

COVID-19 je dokladem spojitosti mezi lidským rozvojem a životním prostředím. Současné pandemie, jakou je COVID-19 a předchozí pandemie (např. AIDS nebo Ebola), mají původ v zásazích člověka do volné přírody a v ničení ekosystémů¹³⁶. K tomu dochází v důsledku trestné činnosti proti životnímu prostředí (např. chov exotických druhů a obchodování s nimi), některých forem zemědělství, těžby a urbanizace, jejichž zdrojem je styl náročný na zdroje.

Příležitosti

Rychlé zlepšení některých environmentálních parametrů v důsledku opatření omezujících volný pohyb osob ukázalo, jak odolná příroda umí být. Řešení inspirovaná přírodou¹³⁷, jako jsou iniciativy v oblasti zeleně a plány obnovy přírody, mohou přispět k nákladově efektivnímu snížení emisí skleníkových plynů, kterého je zapotřebí dosáhnout do roku 2030, a zároveň mít četné vedlejší přínosy, jako je ochrana před povodněmi, zchlazení při vlnách veder a rekreační využití. Snížení znečištění rovněž výrazně zlepšuje lidské zdraví¹³⁸. Poprvé od 70. let 20. století se datum, kdy překročíme zdroje planety nad rámec míry celosvětové udržitelnosti, vzdálilo¹³⁹. I když je pravděpodobné, že mnohá snížení znečištění spojená s opatřeními omezujícími volný pohyb osob budou pouze krátkodobé povahy, nabízejí možnost ovlivnit dlouhodobější, ekonomicky udržitelnější ekologické změny a udržitelnější vzorce spotřeby, tak aby byla zaručena prosperita a zdraví.

Využívat méně primárních zdrojů v oběhovém hospodářství je přínosem pro životní prostředí a hospodářství. To zahrnuje opatření pro účinné využívání zdrojů a udržitelné využívání obnovitelných zdrojů, oběhové obchodní modely a výrobkovou politiku. Nový akční plán pro oběhové hospodářství zdůrazňuje význam těchto faktorů při plnění našich ambicí v oblasti klimatu prostřednictvím redukce environmentální stopy, emisí skleníkových plynů a jiných škodlivých látek a ztráty biologické rozmanitosti. Mají rovněž klíčový význam při vytváření obchodních příležitostí pro EU, usnadňování přístupu na trh a snížení naší závislosti na surovinách ze zemí mimo EU¹⁴⁰.

COVID-19 zdůraznil význam posílení odolnosti městských oblastí. Jedná se o důležitá centra inovací, která jsou klíčem k co nejlepšímu využití ekologické transformace, což vyžaduje posílení participativní správy a kolektivní angažovanosti směrem ke spravedlivější a udržitelnější budoucnosti. Spolupráce mezi orgány EU a městy, jakož i partnerskými městy po celém světě má velký potenciál učinit z Evropy světové referenční místo při nalézání, zkoušení a zavádění řešení současných a budoucích výzev, jimž budou města čelit, včetně těch, které se týkají změny klimatu. Například nové využití prostor, jako jsou kancelářské budovy nebo brownfieldy, nabízí velké množství příležitostí k návratu přírody do měst a ke zlepšení životních podmínek lidí v městském prostředí, mimo jiné prostřednictvím

¹³⁶ Přibližně 75 % všech nově se objevujících infekčních onemocnění přechází z volně žijících živočichů na člověka (www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5711319/).

¹³⁷ Řešení inspirovaná přírodou mohou připravit cestu ekonomice, která bude efektivněji využívat zdroje, bude konkurenceschopnější a zelenější a bude vytvářet pracovní místa a hospodářský růst díky výrobě a nabídce nových produktů a služeb, které přírodě spíše prospívají, než aby jí škodily (<https://ec.europa.eu/research/environment/index.cfm?pg=nbs>).

¹³⁸ <https://www.ethicalcorp.com/wake-call-we-must-live-within-our-planetary-boundaries-avoid-future-pandemics>.

¹³⁹ <https://www.overshootday.org>.

¹⁴⁰ https://ec.europa.eu/environment/circular-economy/pdf/leading_way_global_circular_economy.pdf.

prehodnocení mobility a spotřebitelského chování. Strategický výhled lze využít k analýze a identifikaci potenciálních oblastí pro inovace a řešení problémů měst vycházející zdola, čímž se osoby, jichž se určitý problém týká, přímo propojí s inovátory, investory a začínajícími podniky¹⁴¹.

Rámeček 3.3: Případová STUDIE – Zelená pracovní místa

Zachování nebo obnova kvality životního prostředí jsou středobodem mnoha budoucích pracovních míst. Tato pracovní místa vzniknou v zemědělství, repasování, stavebnictví, výzkumu a vývoji, správě a službách. Patří sem například udržitelná výroba a distribuce potravin, ekologické a účinné stavebnictví, kvalita a regenerace vody, „zelený“ design, lesnictví, získávání hodnotných látek ze skládek a z komunálního odpadu, opravy a recyklace surovin, léčiva, nízkoemisní druhy mobility a dopravy, energie z obnovitelných zdrojů, kyselost oceánů a správa klimatické stopy. Omezení zdrojů a potřeba zvýšené účinnosti změni řadu profesí, což přinese nové obchodní modely a vyžádá si nové dovednosti.

Naše politiky v oblasti životního prostředí přispívají ke strukturálnímu posunu na trhu práce. Některé analýzy odhadují, že velká část pracovních míst v EU se může vyvíjet způsobem, který přispívá ke snižování emisí skleníkových plynů a řešení zhoršování životního prostředí. Pracovní místa v silně znečišťujících odvětvích představují pouhý zlomek zaměstnanosti v EU¹⁴² a ve snižování dopadu těchto odvětví existují významné pracovní příležitosti. Ekoprůmysl, který přímo zmírňuje škody na životním prostředí, se sám o sobě stává důležitým zdrojem nových pracovních míst¹⁴³. Zvýšení materiálové produktivity (tj. účinného využívání zdrojů) navíc podněcuje intenzitu práce a vytváření výrobků s přidanou hodnotou, čímž rozšiřuje škálu pracovních příležitostí. Evropa již zaujímá vedoucí postavení v oblasti inovací zaměřených na zlepšení materiálové produktivity, ale přetrvává systémová neefektivnost i neefektivnost na úrovni podniků.

Zelené odvětví může vytvářet miliony pracovních míst. Odvětví ekoprůmyslu od roku 2000 vzrostlo o 20 % a zajišťuje v Evropě přibližně 4,2 milionu pracovních míst s obratem více než 700 miliard EUR. Přejít na ekologičtější hospodářství by mohl do roku 2030 vytvořit 24 milionů nových pracovních míst na celém světě, pokud budou zavedeny správné politiky podle Mezinárodní organizace práce (MOP)¹⁴⁴, která rovněž předpokládá, že v důsledku tepelného stresu a nárůstu teploty do roku 2030 zmizí 72 milionů pracovních míst na plný úvazek.

Zotavování se z krize COVID-19 naznačuje, že dopad zelených politik v oblasti práce by mohl být výrazně větší. Vzhledem k počtu lidí bez práce by nasměrování plánů obnovy směrem k ekologické

¹⁴¹ Například výzkumný projekt Společného výzkumného střediska Komise „Budoucnost řízení a správy 2030+“ zkoumal měnící se mocenské vztahy ve společnosti a nové modely řízení a správy a aktéry. Projekt zkoumal silnější spojení místních samospráv prostřednictvím nových typů politických institucí (jako je Evropský parlament starostů a primátorů) a větší zapojení jednotlivců do tvorby politik prostřednictvím občanských rad. Navrhl rovněž lepší součinnost mezi veřejným a soukromým sektorem (zejména v případě začínajících podniků) (<https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/future-government-2030-policy-implications-and-recommendations>). Komise rovněž experimentuje s konceptem „koblihového hospodářství“ (doughnut economics), který byl úspěšně vyzkoušen na úrovni města v Amsterdamu (<https://www.kateraworth.com/wp/wp-content/uploads/2020/04/20200416-AMS-portrait-EN-Spread-web-420x210mm.pdf>).

¹⁴² <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8219>, <https://ec.europa.eu/jrc/en/publication/eur-scientific-and-technical-research-reports/clean-energy-technologies-coal-regions>.

¹⁴³ Ekoprůmysl zahrnuje činnosti, jejichž výsledkem jsou výrobky či služby, které berou v úvahu otázku poškození životního prostředí (vody, vzduchu, půdy i problémy týkající se odpadů, hluku či ekosystémů), ekologickým škodám brání, omezují je, minimalizují či napravují.

¹⁴⁴ ILO flagship report, World employment and social outlook 2018 ‘Greening with Jobs’ (Stěžejní zpráva MOP: Sociální výhled zaměstnanosti ve světě pro rok 2018 – Ekologizace a pracovní místa).

transformaci mohlo vést k mnohem většímu počtu zelených pracovních míst, než se původně předpokládalo.

Vytváření pracovních míst v důsledku politik v oblasti změny klimatu přispěje k růstu zaměstnanosti, který bude více podporovat začlenění, a bude čelit trendům, které mohou prohloubit nerovnosti na trhu práce, jako je automatizace, robotika a umělá inteligence. Předpokládá se, že do roku 2050 vzroste zaměstnanost v odvětví výroby elektřiny o 25 %¹⁴⁵, neboť průmysl, doprava a další služby se budou stále více elektrifikovat. Očekává se, že počet pracovních míst v oblasti energie z obnovitelných zdrojů v EU dosáhnou do roku 2050 2,7 milionu, což představuje 1,3 % pracovních míst v EU¹⁴⁶.

Účinná ekologická rekvalifikace, zejména v prostředí lidské činnosti a službách, může ochránit pracovní místa pro střední třídu. Totéž platí pro repasování, opětovné použití, opravy a recyklaci. Výroba energie a energeticky náročná odvětví, jako je ocelářství, výroba cementu a automobilů, strojírenství a chemický průmysl budou muset v rámci transformace přejít na nové výrobní procesy, což bude rovněž vyžadovat nové dovednosti.

Strategický výhled může participativním způsobem pomoci prozkoumat příčiny změn, individuální a kolektivní chování, jakož i předpoklady budoucího vývoje.

Bezprostředněji to může pomoci pochopit budoucí strukturální změny na trhu práce v rámci přechodu ke klimaticky neutrální společnosti do roku 2050. To pomůže řídit rekvalifikaci lidí, kteří během krize COVID-19 přišli o práci nebo u nichž je pravděpodobné, že o ni přijdou v důsledku urychlených technologických změn a automatizace. Prognostický výhled rovněž pomáhá naznačit směr, kterým se bude nový vývoj ubírat, včetně nově vznikajících technologií, které by mohly ekologickou transformaci urychlit nebo narušit. Zelená dohoda pro Evropu a spravedlivá transformace budou vyžadovat aktivní a koordinovaný příspěvek celé společnosti.

3.4 Digitální rozměr

Cílem digitální odolnosti je zajistit, aby způsob, jakým žijeme, pracujeme, učíme se, komunikujeme a myslíme v tomto digitálním věku, zachovával a posiloval lidskou důstojnost, svobodu, rovnost, bezpečnost, demokracii a další evropská základní práva a hodnoty. To je stále důležitější, neboť hyperkonektivita se díky fyzicko-digitální integraci, internetu věcí, inteligentní domácí technologii, využívání dat velkého objemu, rozšíření a virtuální realitě, strojovému učení a dalším stále schopnějším technologiím umělé inteligence neustále zrychluje. Digitální technologie stírají rozdíl mezi fyzickým a virtuálním světem a mezi lidmi, stroji a přírodou, což má dopad na nás samotné a na rámce politik¹⁴⁷. Přispěly k udržení našich ekonomik a společností během pandemie.

Kapacity

¹⁴⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8219>.

¹⁴⁶ https://www.irena.org/-/media/Files/IRENA/Agency/Publication/2020/Feb/IRENA_Transition_jobs_2020.pdf.

¹⁴⁷ On-line manifest (<https://ec.europa.eu/digital-single-market/sites/digital-agenda/files/Manifesto.pdf>).

Evropa má dlouhou a úspěšnou historii technologických a společenských inovací a spolupráce. EU je silnější, když spolupracuje s členskými státy a zapojuje regiony a obce, akademickou obec, občanskou společnost, finanční instituce, firmy a sociální podniky. Tuto kapacitu opět potvrdily nedávné dohody v oblastech, jako je vysoce výkonná výpočetní technika¹⁴⁸ a mikroelektronika¹⁴⁹. Pro podporu tohoto procesu má rovněž zásadní význam další prosazování digitální transformace veřejné správy a soudních systémů v celé Evropě¹⁵⁰.

Evropa má jedinečnou schopnost utvářet mezinárodní normy týkající se soukromí a toků dat. Evropské obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR) stanovilo pravidla pro ochranu údajů pro všechny podniky a subjekty, které zpracovávají údaje jednotlivců v EU, a nabídlo lidem větší kontrolu nad jejich osobními údaji a výhody pro podniky prostřednictvím rovných podmínek¹⁵¹. Úlohu EU jakožto tvůrce pravidel v digitální oblasti posiluje spolupráce se zeměmi, které nejsou členy EU, jež v současné době přijímají nebo modernizují právní předpisy v oblasti ochrany údajů. Příkladem obecného nařízení o ochraně osobních údajů, které platí v EU, se při plánování svého zákona o ochraně osobních údajů řídila Indie¹⁵². Kalifornský zákon o ochraně spotřebitele se ubíral podobným směrem¹⁵³. Na podporu svého digitálního modelu musí nyní Evropa pokračovat v budování spojení a maximalizovat svou regulační sílu, podporovat strukturální zlepšení, diplomacii a finance¹⁵⁴.

Zranitelnost

Sofistikované hybridní útoky státních i nestátních subjektů ohrožují naši kybernetickou bezpečnost a demokracii. Slabých míst v EU bylo zneužito kombinací kybernetických útoků a kyberkriminality, které vedly k poškození kritické infrastruktury¹⁵⁵. Došlo k výraznému nárůstu počtu kybernetických útoků hlášených proti superpočítačům, zdravotnickým a finančním systémům¹⁵⁶, jako např. hacking citlivých údajů z výzkumu zdravotnických organizací a farmaceutických společností¹⁵⁷. Hrozby v oblasti IKT byly rovněž označeny za klíčový zdroj systémového rizika pro volební procesy a finanční systém EU¹⁵⁸. Tyto události svědčí o znepokojivě se zrychlujícím trendu vedoucím k asymetrické virtuální trestné činnosti¹⁵⁹. Nebývalé výše dosáhla také kyberkriminalita, například šíření materiálů zobrazujících pohlavní zneužívání dětí online¹⁶⁰.

¹⁴⁸ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/eurohpc-joint-undertaking>, <https://eurohpc-ju.europa.eu/>.

¹⁴⁹ <https://www.ipcei-me.eu/>, <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/ecsel>.

¹⁵⁰ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-shaping-europes-digital-future-feb2020_en_4.pdf.

¹⁵¹ https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection_en.

¹⁵² <https://hbr.org/2019/12/how-india-plans-to-protect-consumer-data>.

¹⁵³ Zpráva institutu EIT European Digital Infrastructure and Data Sovereignty (Evropská digitální infrastruktura a svrchovanost v oblasti údajů) (<https://www.eitdigital.eu/fileadmin/files/2020/publications/data-sovereignty/EIT-Digital-Data-Sovereignty-Summary-Report.pdf>).

¹⁵⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_273.

¹⁵⁵ Kritické infrastruktury jsou zásadní pro zachování nejdůležitějších společenských funkcí, jako je zdraví, bezpečnost, zabezpečení a dobré hospodářské či sociální podmínky, jejichž narušení nebo zničení má závažný dopad (směrnice Rady 2008/114/ES).

¹⁵⁶ <https://www2.deloitte.com/ng/en/pages/risk/articles/covid-19-impact-cybersecurity.html>.

¹⁵⁷ Craglia, M. a další, 2020, *Artificial Intelligence and Digital Transformation: early lessons from the COVID-19 crisis* (Umělá inteligence a digitální transformace: první poučení z krize způsobené onemocněním COVID-19). Společné výzkumné středisko, Science for Policy Report, JRC121305.

¹⁵⁸ https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/reports/esrb.report200219_systemiccyberisk~101a09685e.en.pdf.

¹⁵⁹ Megatrend „měnící se bezpečnostní paradigma“ (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/changing-security-paradigm_en) se zrychluje.

¹⁶⁰ COM(2020)605 final, Strategie bezpečnostní unie EU; COM(2020)607 final, Strategie EU pro účinnější boj proti pohlavnímu zneužívání dětí.

Rychle eskalující technologická konfrontace mezi USA a Čínou narušuje celosvětové digitální dodavatelské řetězce. Tato konfrontace bude mít přímý dopad na jednotný trh a zvýší potřebu, aby EU pokračovala v práci na své agendě týkající se technologické suverenity a posílila své klíčové digitální kapacity.

Digitální propast mezi městskými a venkovskými oblastmi je důvodem k obavám. V roce 2019 se pokrytí přístupových sítí nové generace (NGA), které jsou schopny poskytovat rychlost stahování alespoň 30 Mb/s, zvýšilo na 86 % domácností. Pevné sítě s velmi vysokou kapacitou (VHCN), které jsou schopny poskytovat alespoň gigabitové připojení, byly k dispozici 44 % domácností. Nicméně ve venkovských oblastech bylo v roce 2019 sítěmi NGA pokryto pouze 59 % domácností a sítě VHCN jsou dostupné pouze 20 % domácností. To potvrzuje, že k odstranění tohoto rozdílu je zapotřebí do venkovských oblastí více investovat. Rozvoj digitálních kapacit ve venkovských oblastech značně zvýší jejich atraktivitu.

Krise odhalila nedostatečnou připravenost ekonomiky založené na datech. Výrazně chyběly téměř všechny druhy údajů, na nichž jsou modely postaveny (např. údaje o zaměstnanosti, důvěře spotřebitelů a výrobě), a při vytváření údajů docházelo ke zpožděním¹⁶¹. Chyběly údaje o zásobách, výrobní kapacitě a poptávce po klíčových dodávkách, jako jsou osobní ochranné prostředky¹⁶², a údaje o případech infekcí způsobených onemocněním COVID-19 byly v celé Evropě shromažďovány různým způsobem. To ukázalo, že v oblasti shromažďování údajů a správy hospodářských a společenských přínosů potřebujeme stále významně pokročit. A to zas vyžaduje, aby se v řízení využívání údajů uplatnil „evropský způsob“, v neposlední řadě proto, aby se zabránilo monopolům v oblasti údajů¹⁶³.

Digitální technologie a související obchodní modely, včetně umělé inteligence a ekonomiky platform, ovlivní trh práce. Přestože interakce mezi potenciálním zastaráváním a vytvářením pracovních míst v důsledku umělé inteligence a robotiky stále nebyla objasněna¹⁶⁴, je zřejmé, že tyto a další digitální technologie¹⁶⁵, jakož i související obchodní modely změní způsob naší práce. Ovlivní problematiku zdraví, rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem a bezpečnosti při práci¹⁶⁶. Poptávka po dovednostech v nově vznikajících technologiích, jako je umělá inteligence, vysoce výkonná výpočetní technika a celospolečenská kybernetická bezpečnost¹⁶⁷, je velmi silná a problém narůstá,

¹⁶¹ <https://www2.deloitte.com/be/en/pages/strategy-operations/articles/covid-19-and-data-economy.html>.

¹⁶² Aby se řešilo selhání trhu a usnadnila včasná dostupnost dodávek během pandemie, zřídila Komise clearingový systém pro zdravotnické vybavení (https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/emergency-support-instrument/covid-19-clearing-house-medical-equipment_en).

¹⁶³ Duch-Brown, Martens and Mueller-Langer, 2017, *The economics of ownership, access and trade in digital data* (Ekonomika vlastnictví digitálních dat, přístupu k nim a obchodu s nimi), JRC Working Papers on Digital Economy 2017-01 (Pracovní dokument JRC k digitální ekonomice 2017-01), Společné výzkumné středisko (<https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/jrc104756.pdf>); Crémer, J., Y-A de Montjoye a H. Schweitzer, 2019, *Competition policy for the digital era*, (Politika hospodářské soutěže pro digitální věk), Zpráva pro komisařku Vestagerovou, Evropská komise.

¹⁶⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/future-work-work-future>.

¹⁶⁵ Ačkoli právě probíhá celosvětový kvantový závod, objem investic v Evropě je stále nižší než u ostatních významných celosvětových subjektů.

¹⁶⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/research_and_innovation/eg/eg_future-of-work_opinion_122018.pdf;

<https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/final-report-high-level-expert-group-impact-digital-transformation-eu-labour-markets>.

¹⁶⁷ Nai Fovino I. a další. (eds), 2020, *Cybersecurity, our digital anchor*, Science for Policy Report, (Kybernetická bezpečnost, naše digitální kotva), Science for Policy Report, Společné výzkumné středisko (<https://ec.europa.eu/jrc/en/facts4eufuture/cybersecurity-our-digital-anchor>).

neboť na trhu zaostává nabídka za poptávkou. Úroveň připravenosti a informovanosti v rámci EU rovněž není stejná.

Příležitosti

Pandemie COVID-19 urychlila hyperkonektivitu¹⁶⁸. Máme příležitost se z této zkušenosti v reálném čase poučit a v budoucnu dosáhnout rovnováhy mezi fyzickými a digitálními interakcemi, která splní očekávání veřejnosti. Během krize COVID-19 začala více než třetina pracovní síly EU dočasně pracovat na dálku¹⁶⁹. Konektivita se zvýšila ve všech oblastech¹⁷⁰ a obrovský nárůst internetového provozu, odhadovaný celosvětově na 10 % až 30 %¹⁷¹, se nezměnil ani v okamžiku, kdy země zmírnily opatření omezující volný pohyb osob. Odhaduje se, že celkové množství celosvětově vyprodukovaných údajů vzroste do roku 2025 na přibližně 175 miliard terabytů.

Digitální technologie by mohly přispět k dalšímu pokroku v oblasti zdravotní péče. Umělá inteligence a vysoce výkonná výpočetní technika mají potenciál urychlit vývoj léčby, očkovacích látek a diagnostiky, předvídat šíření nemocí a plánovat distribuci zdravotnických zdrojů¹⁷². Tyto inovace by mohly být také využity k analýze individuálních zdravotních rizik pro preventivní lékařství. Investování do umělé inteligence představuje rovněž příležitost k posílení naší obrany proti kybernetickým útokům, zejména proti kritické infrastruktuře, jako jsou nemocnice.

Digitální technologie umožnily určitou kontinuitu odborné přípravy a vzdělávání během krize, kdy byly zavřené školy. Při správném používání mohou digitální technologie zvýšit účinnost, efektivnost a inkluzivnost našich systémů vzdělávání a odborné přípravy. Klíčové je posílení digitálních kapacit systémů vzdělávání a odborné přípravy a překlenutí digitálních mezer ve vybavení a konektivitě.

Rozsáhlé příležitosti otevře Evropě řešení výzev spojených s prováděním strategie EU v oblasti dat. Mezi ně patří podpora modelu ochrany údajů v EU, možnost zlepšit dostupnost, opakované použití, interoperabilitu a správu údajů a schopnost vyhnout se nevhodným datovým infrastrukturám, jakož i spoléhat se na vhodné nástroje, které mohou jednotlivcům umožnit uplatňovat svá práva.

Klíčem k rozvoji evropské digitální ekonomiky je otevřená strategická autonomie. Připojení 5G v kombinaci s internetem věcí by mohlo podpořit digitalizaci služeb (např. energetiky, dopravy, bankovníctví a zdravotnictví) a procesů, snížit náklady a zvýšit účinnost. Prvním krokem k maximálnímu využití dat generovaných v Evropě by bylo

¹⁶⁸ Megatrend „rychlejší technologické změny a hyperkonektivita“ (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/accelerating-technological-change-hyperconnectivity_en) nabral na obrátkách.

¹⁶⁹ https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef20058en.pdf.

¹⁷⁰ Díky dalším 15,7 milionu předplatitelů Netflix do dubna 2020 celosvětově zdvojnásobil objem předplatného (pravděpodobně dočasně) (<https://orbi.uliege.be/bitstream/2268/247652/1/MAY-2020--N%C2%BA4.pdf>).

¹⁷¹ <https://www.forbes.com/sites/markbeech/2020/03/25/covid-19-pushes-up-internet-use-70-streaming-more-than-12-first-figures-reveal/#4ba355cd3104>.

¹⁷² Například konsorcium Exscalate 4CoV financované Evropskou unií využívá jednu z nejsilnějších vysoce výkonných počítačových platforem na světě k ověření možného dopadu známých molekul na genomovou strukturu koronaviru.

vytvoření cloudové infrastruktury¹⁷³. Koordinovaná legislativní a finanční podpora pro vytvoření jednotného trhu s daty vycházející ze zavádění společných evropských datových prostor zajistí lepší přístup k údajům a přinese prospěch veřejnosti a růst evropské ekonomiky založené na datech¹⁷⁴.

Digitální technologie mohou přispět k ekologizaci ekonomiky. Mohou optimalizovat fungování veřejných služeb, mobility a dopravy, výrobků, průmyslových procesů a budov i dalších aktiv, a tak vést k úsporám energie, snížení znečištění a účinnějšímu využívání zdrojů tím, že umožní přechod na oběhové hospodářství. Mohou rovněž zlepšit řízení z hlediska ochrany životního prostředí a řízení rizik prostřednictvím systémů včasného varování před extrémními povětrnostními jevy, například na základě údajů z pozorování Země a technologií dat velkého objemu. Je však třeba věnovat pozornost spotřebě energie datových technologií a krátké životnosti digitálních zařízení, z nichž vzniká elektronický odpad, včetně kritických surovin, což je nejrychleji rostoucí kategorie odpadu¹⁷⁵. Dochází k zásadnímu posunu k decentralizovaným datovým systémům, které přináší edge¹⁷⁶ a fog¹⁷⁷ computing, v kombinaci se zaváděním a větším využíváním nové generace mobilních technologií (např. 5G a 6G v budoucnosti) a nízkoenergetických procesorů, které mohou omezit rostoucí spotřebu energie digitálních technologií tím, že zpracovávají data blíže uživatelům, přes aplikace související s internetem věcí a snížením zpoždění.

Strategický výhled může podpořit utváření digitálních technologií zaměřených na člověka a jejich prisvojování, jakož i jejich účinnost při zvyšování celkové udržitelnosti.

Sem patří předvídání toho, jak by se technologie mohly vyvíjet, a způsoby, jak využít výchozích a budoucích příležitostí. Znamená to rovněž prozkoumat, jakým způsobem digitální technologie ovlivňují všechny oblasti života a přinášejí nové výzvy, jako je zvládání rostoucího toku informací a umělého získávání lidské pozornosti. Výhled může pomoci zjistit, jak může EU utvářet celosvětové digitální normy a pravidla ve prospěch lidí a podniků a zároveň ekologizovat hospodářství. K dodržování základních práv a hodnot EU a vytváření nezbytné důvěry občanů při větším zavádění technologií umělé inteligence je zapotřebí horizontálního rámce pro umělou inteligenci. Díky výhledu a předjímání vývoje je možné zkoumat, jak mohou digitální technologie účinným způsobem umožnit, aby vlády poskytovaly všeobecný přístup ke kvalitním základním službám, a jak zajistit plnou odpovědnost institucí. Je možné prozkoumat způsoby zavádění bezpečných digitálních infrastruktur (vysokorychlostních sítí včetně budoucího připojení 6G, cloudu a dat), aby se zabránilo digitální propasti mezi regiony a jednotlivci.

---

¹⁷³ [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Degree_of_dependence_on_cloud_computing_by_economic_activity_EU-28_2018_\(%25_of_enterprises_using_the_cloud\).png&oldid=415896](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Degree_of_dependence_on_cloud_computing_by_economic_activity_EU-28_2018_(%25_of_enterprises_using_the_cloud).png&oldid=415896).

¹⁷⁴ COM(2017)9 final, Budování evropské ekonomiky založené na datech.

¹⁷⁵ Například obyvatelé severní Evropy vyprodukovali nejvíce elektronického odpadu – v roce 2019 22,4 kg na osobu. Ve východní Evropě bylo toto množství poloviční. V roce 2019 měla Evropa s 42 % nejvyšší míru recyklace, na druhém místě byla Asie s 12 %.

(<https://www.theguardian.com/environment/2020/jul/02/10bn-precious-metals-dumped-each-year-electronic-waste-un-toxic-e-waste-polluting>).

¹⁷⁶ Tím se zpracování dostává blíže ke zdroji dat a nemusí se zasílat do vzdáleného cloudu nebo jiného centralizovaného systému. Odstraněním vzdálenosti a času, který zabere zaslání údajů do centralizovaných zdrojů, lze zlepšit rychlost a výkonnost přenosu dat, jakož i zařízení a aplikací na okraji sítě.

¹⁷⁷ Jedná se o normu, která definuje, jak by měl edge computing fungovat, a usnadňuje fungování služeb v oblasti výpočetní techniky, ukládání dat a vytváření sítí mezi koncovými zařízeními a cloudovými datovými centry. V datových centrech se fog často používá jako výchozí bod pro edge computing.

Rámeček 3.4: PŘÍPADOVÁ STUDIE – Zelené informační a komunikační technologie

Jsou ekologické a digitální ambice EU vždy komplementární? Informační a komunikační technologie (IKT) mohou být zdrojem neudržitelné spotřeby, avšak s vhodným politickým rámcem jsou rovněž velkým příslibem pro snížení spotřeby energie a optimalizaci využívání zdrojů, produktů a aktiv. Digitální technologie by mohly prostřednictvím inovativních řešení v oblastech, jako je energetika, výroba, zemědělství a využívání půdy, správa budov, služby, doprava a řízení dopravy, pomoci snížit celosvětové emise až o 15 %¹⁷⁸. Například k přenosu a uložení jednoho gigabytu dat prostřednictvím internetu se využije 3,1 až 7 kWh místo 0,000005 kWh, pokud se provádí lokálně¹⁷⁹. To vyžaduje vytvoření interoperabilní evropské cloudové a edge infrastruktury, které budou schopny přizpůsobit se rozsáhlým digitálním řešením v Evropě a zároveň zajistí technologickou suverenitu EU.

Digitalizace by však kvůli vyšší produkci, používání a likvidaci elektronických zařízení a datových center mohla negativně ovlivnit životní prostředí, klima a lidské zdraví¹⁸⁰. Například spotřeba energie z těžby bitcoinů stojí podle odhadů za 0,3 % celosvětové spotřeby energie. To se nemusí zdát moc, avšak 68,11 TWh ročně představuje spotřebu vyšší, než je roční spotřeba Rakouska (64,60 TWh) a Česka (62,34 TWh)¹⁸¹.

Významnou výzvou, kterou je třeba řešit, je materiálová účinnost. Každý rok zmizí v hoře rostoucího elektronického odpadu zlato, platina a další drahé kovy v hodnotě 10 miliard USD. Materiálová účinnost digitálních technologií by mohla mít ještě větší dopad na životní prostředí než energetická účinnost.

Spotřeba energie v oblasti výpočetní techniky roste neudržitelným tempem. Novější generace bezdrátových technologií spotřebovávají méně energie než ty předchozí (např. 5G antény jsou nastaveny tak, že spotřebovávají méně než 4G antény¹⁸²). Nicméně skutečnost, že 5G s sebou přinese hustší síť a vyšší počet přístrojů připojených přes 5G (např. propojené a autonomní řízení),¹⁸³ by alespoň v prvních letech zavádění mohla vést k celkovému zvýšení spotřeby energie. Odhadovaná stopa technologického odvětví na celém světě v roce 2020 je srovnatelná se stopou odvětví letecké dopravy¹⁸⁴.

To poukazuje na rostoucí potřebu pokračovat v práci na ekologizaci IKT. Je proto třeba dále zvážit způsoby, jak rychle zvrátit rostoucí spotřebu energie a materiálových zdrojů na evropské digitální technologie a infrastruktury, a zároveň zajistit, aby byly dostupné pro aplikace potřebné k opatřením v oblasti klimatu, zdraví, udržitelnosti a odolnosti.

Ekologizace IKT by měla probíhat v rámci oběhového hospodářství, včetně budování místních materiálních a digitálních ekosystémů umožňujících inovativní návrhy produktů a obchodní modely.

¹⁷⁸ <https://exponentialroadmap.org/wp-content/uploads/2018/09/Exponential-Climate-Action-Roadmap-September-2018.pdf>.

¹⁷⁹ <https://medium.com/stanford-magazine/carbon-and-the-cloud-d6f481b79dfe>.

¹⁸⁰ Celoevropský systém pro stanovení prognóz v oblasti životního prostředí (FORENV) – Nové otázky v environmentálně-sociální oblasti.

¹⁸¹ Cambridgeský index spotřeby elektrické energie u bitcoinů (<https://www.cbeci.org>).

¹⁸² <https://www.ericsson.com/en/blog/2019/9/energy-consumption-5g-nr>; <https://hellofuture.orange.com/en/5g-energy-efficiency-by-design/>.

¹⁸³ AI Now Institute (https://ainowinstitute.org/AI_Now_2019_Report.pdf).

¹⁸⁴ Datová centra budou tvořit 45 % této stopy (oproti 33 % v roce 2010) a síťová infrastruktura 24 %. Viz: Belkhir a Elmeligi, 2018, *AI and Climate Change: How they're connected, and what we can do about it* (Umělá inteligence a změna klimatu: jak jsou propojeny a co s tím můžeme dělat) (<https://medium.com/@AINowInstitute/ai-and-climate-change-how-theyre-connected-and-what-we-can-do-about-it-6aa8d0f5b32c>).

4. PROGRAM PRO STRATEGICKÝ VÝHLED

4.1 Monitorování odolnosti

Vzhledem k tomu, že se odolnost stává novým kompasem pro tvorbu politik EU, jsou zapotřebí patřičné monitorovací nástroje. V tomto sdělení se navrhuje zavést *přehledy odolnosti* a tvořit je společně s členskými státy a klíčovými zúčastněnými stranami v průzkumných diskusích. Ve sdělení jsou uvedeny jejich vzory. Účelem těchto vzorů je označit slabá místa a kapacity odolnosti v EU a jejích členských státech pro potřeby podrobnější analýzy. Na přehledech se bude muset dále pracovat, přičemž se bude vycházet ze stávajících souvislostí a kolektivní inteligence. Seznam ukazatelů přehledu bude dynamický a bude vybrán na základě participačního procesu, do něhož budou zapojeny členské státy a hlavní zúčastněné strany, a bude vycházet z kvalitních údajů srovnatelných mezi členskými státy a časovými úseky.

Přehledy odolnosti se budou vzájemně doplňovat a budou nápomocny dalším monitorovacím nástrojům. Budou vycházet ze stávajících odvětvových ukazatelů a monitorovacích nástrojů, jako je srovnávací přehled sociálních ukazatelů a monitorovací zpráva o pokroku při plnění cílů udržitelného rozvoje v kontextu EU¹⁸⁵. Přinesou jednoznačnou přidanou hodnotu díky těmto konkrétním aspektům: i) přehledy budou vycházet ze strategického výhledu a pomohou identifikovat nově se objevující problémy a výzvy a navrhnout nové výhledové ukazatele slabých míst nebo kapacit odolnosti; ii) zatímco stávající nástroje mají za cíl posoudit pokrok v EU a jejích členských státech, například během transformací nebo v rámci konkrétních odvětvových politik, přehledy budou posuzovat odolnost, tj. *schopnost* učinit pokrok a dosáhnout politických cílů, a iii) zatímco mnohé stávající nástroje jsou spíše odvětvové nebo se zaměřují na jednotlivá témata nebo politiky, přehledy se zaměří na různé rozměry odolnosti a jejich vzájemné vazby a poskytnou ucelený obraz.

4.1.1 Vzorové přehledy odolnosti

Toto sdělení navrhuje vytvořit vzorové přehledy sociálního a hospodářského, geopolitického, ekologického a digitálního rozměru odolnosti. Níže je jako příklad uvedena předběžná a nefinální verze souboru ukazatelů *slabých míst a kapacit odolnosti* na úrovni EU a členských států vycházejících z veřejně dostupných údajů¹⁸⁶. **Ilustrativní vzory uvádí příklad vzhledu a vyznění takového přehledu.** Pro každou proměnnou ukazuje stupnice tří barev relativní situaci zemí v posledním roce, pro který jsou k dispozici údaje, ve

¹⁸⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-02-20-202>.

¹⁸⁶ Úplný seznam ukazatelů, odpovídající definice a zdroje jsou k dispozici v těchto technických dokumentech Společného výzkumného střediska Komise (JRC) ze dne 9. září 2020: i) „Vzorový přehled pro monitorování sociálního a hospodářského rozměru odolnosti“, JRC121729; ii) „Vzorové přehledy pro monitorování geopolitického, ekologického a digitálního rozměru“, JRC121633.

srovnání s úhrnnými hodnotami dostupných údajů od roku 2007¹⁸⁷. Barvy se přiřazují na základě vzdálenosti od střední hodnoty základního rozdělení¹⁸⁸.

Ilustrativní vzorový přehled sociální a hospodářské odolnosti se zabývá sociálními, hospodářskými a zdravotními otázkami v souvislosti s onemocněním COVID-19.

Obrázek 4.1¹⁸⁹ dává představu o relativní zranitelnosti, kapacitách odolnosti a společných vzorcích v EU a jejích členských státech. Například v tomto předběžném přehledu se stárnutí obyvatelstva a nárůst cestování v předkrizovém období vyznačují jako obecně slabá místa.

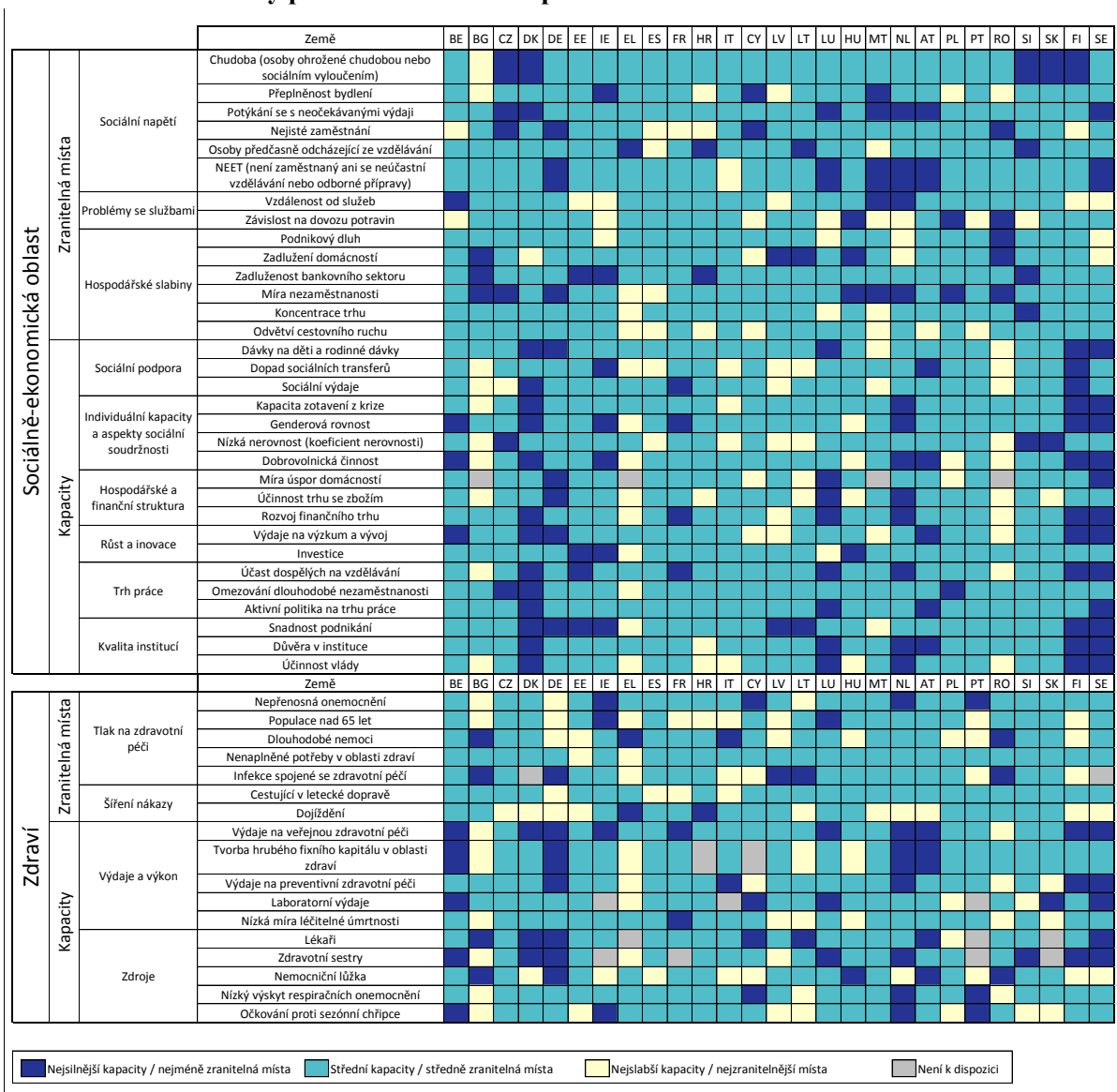
¹⁸⁷ Dostupnost údajů se může v jednotlivých zemích rok od roku lišit a země s delšími datovými řadami mají v rozdělení významnější postavení. Nejsou-li na začátku období pro určitou proměnnou k dispozici žádné údaje, rozdělení v období 2007–2019 automaticky odkazuje na nejnovější dostupné hodnoty. Jsou-li proměnné k dispozici pouze pro jeden rok, posuzuje se relativní výkonnost pouze pro daný rok.

¹⁸⁸ U každého ukazatele se vypočte střední hodnota a směrodatná odchylka společného rozdělení mezi země a roky. Žlutá/modrá označuje země, které v posledním roce s dostupnými údaji vykazují alespoň jednu směrodatnou odchylku horší/lepší než průměr. Světle modrá znamená střední rozmezí.

¹⁸⁹ Zdroje pocházejí od Eurostatu a Komise a jsou doplněny proměnnými z územní platformy Společného výzkumného střediska LUISA, Evropského institutu pro rovnost žen a mužů, indexu globální konkurenceschopnosti Světového ekonomického fóra, Světové banky, evropského průzkumu kvality života, Eurobarometru a výzkumu (<https://www.eurosurveillance.org/content/10.2807/1560-7917.ES.2018.23.46.1800516>).

Obrázek 4.1 – Vzorový přehled sociální a hospodářské odolnosti v souvislosti s krizí COVID-19

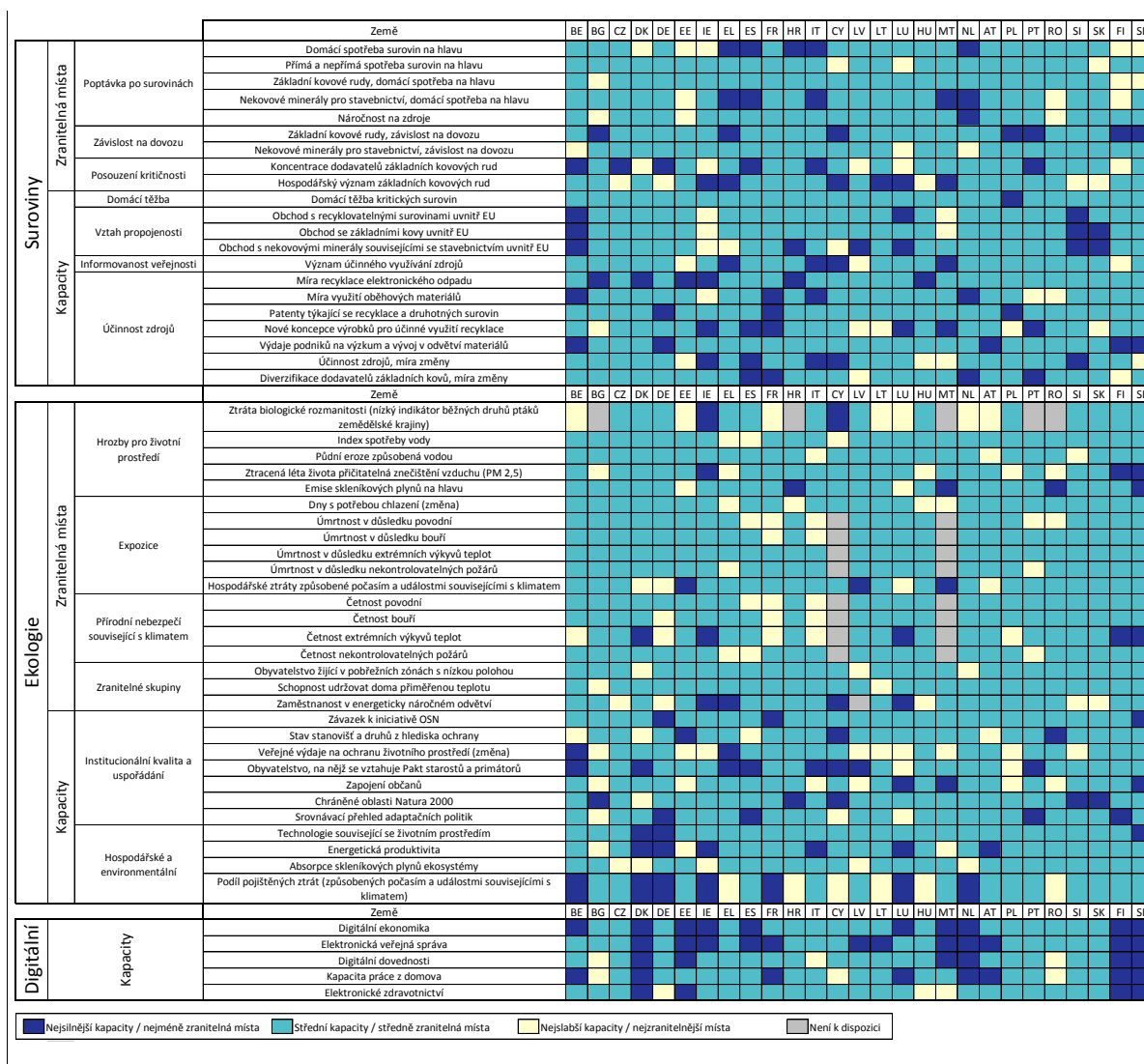

Ilustrativní vzorový přehled geopolitického rozměru odolnosti se zaměřuje na suroviny. Bezpečné dodávky surovin jsou předpokladem odolné ekonomiky. Vzorový přehled uvedený v horním rámečku na **obrázku 4.2**¹⁹⁰ byl připraven tak, aby poskytoval představu o relativní zranitelnosti a kapacitách členských států ve vztahu k dodávkám surovin. V této fázi není možné ve vzoru zohlednit ekonomickou strukturu jednotlivých členských států, což představuje významné omezení. Z přehledu však například vyplývá, že mnoho zemí, které vykazují dobré výsledky, pokud jde o závislost na dovozu základních kovů, si vedou hůře, pokud jde o dovoz nekovových minerálů pro stavebnictví¹⁹¹. Pokud jde o kapacity, výdaje na inovace v odvětvích surovin představují v mnoho zemích silnou stránku.

¹⁹⁰ Výchozími body jsou srovnávací tabulka pro suroviny za rok 2018 (https://ec.europa.eu/growth/content/raw-materials-scoreboard-2018_en) a metodologie posouzení kritičnosti (Blengini a další, 2017, <https://doi.org/10.2760/73303>). Mezi zdroje patří Komise, databáze světové těžby, databáze britského geologického průzkumu světové produkce minerálů a historické statistiky geologického průzkumu USA.

¹⁹¹ V absolutním vyjádření je však závislost na dovozu základních kovů vyšší než u nekovových minerálů.

Obrázek 4.2 – Vzorové přehledy geopolitického, ekologického a digitálního rozměru odolnosti

Ilustrativní vzorový přehled ekologického rozměru odolnosti se zaměřuje na změnu klimatu a životní prostředí. Je uveden ve středním rámečku na **obrázku 4.2**¹⁹². Ukazatele, jako je podíl obyvatel, na něž se vztahuje Pakt starostů a primátorů, a rozloha chráněných oblastí Natura 2000, poskytují v tomto ilustrativním příkladu v případě mnohých zemí poměrně pozitivní obraz. Naproti tomu v případě využívání vody, úbytku biologické rozmanitosti, absorpce skleníkových plynů ekosystémy, veřejných výdajů na ochranu životního prostředí a četnosti povodní, bouří a nekontrolovatelných požárů a úmrtnosti při nich poukazují na možné nedostatky.

Přehled digitální odolnosti by se mohl dále rozvíjet z indexu digitální ekonomiky a společnosti (DESI). Spodní rámeček na **obrázku 4.2** představuje soubor ukazatelů DESI kapacit digitální odolnosti, jako je elektronická správa a digitální dovednosti. Doplnují je další ukazatele, jejichž význam zdůraznila krize COVID-19, jako je práce na dálku a

¹⁹² Výchozím bodem je index globální aliance EU pro boj proti změně klimatu (Miola a další, 2015, <https://doi.org/10.2788/516387>), doplněný dalšími proměnnými popisujícími úsilí a úspěchy členských států v oblasti přizpůsobování se změně klimatu a jejího zmírňování. Mezi zdroje údajů patří Světová banka, FAO, Evropská agentura pro životní prostředí a databáze mimořádných událostí Střediska pro výzkum příčin vzniku a šíření katastrof (EM-DAT), sběr údajů z různých výzkumných institucí, Eurobarometr a Eurostat.

elektronické zdravotnictví. Podle těchto ukazatelů vykazuje mnoho zemí silné kapacity v oblasti elektronické veřejné správy a celkové digitální ekonomiky, což odráží lepší pronikání a zavádění nových technologií. V případě digitálních dovedností, kapacit pro práci z domova a využívání elektronického zdravotnictví však zároveň podávají kontrastnější obraz.

4.1.2 Další práce na monitorování odolnosti

Jako příklad jsou uvedeny vzorové přehledy. Ve spolupráci s členskými státy a dalšími klíčovými zúčastněnými stranami bude Komise dále rozvíjet přehledy odolnosti v dlouhodobé perspektivě. Přehledy budou vycházet ze strategického výhledu, což pomůže identifikovat nově se objevující výzvy a navrhovat nové výhledové ukazatele k posouzení slabých míst nebo kapacit. Vzhledem k tomu, že odolnost je vlastností, kterou je třeba postupem času posilovat, zaměří se tato práce na střednědobou až dlouhodobou perspektivu, aby se vytvořily nejlepší podmínky pro politiky vycházející z výhledu a zaměřené na zmírnění slabých míst a posílení kapacit. Zohlední se při ní dopad megatrendů a předpokládaných rizik. Například přehled sociální a hospodářské odolnosti by byl rozšířen nad rámec kontextu onemocnění COVID-19, a to v úzké souvislosti se srovnávacím přehledem sociálních ukazatelů. Pro komplexnější geopolitický přehled by navíc mohly být zváženy širší otázky, např. obchod, včetně hodnotových řetězců, bezpečnost a další aspekty zahraniční politiky, jako je mezinárodní spolupráce. Pokud jde o přehled ekologické odolnosti, mohlo by se rovněž uvažovat o problematikách jdoucích nad rámec změny klimatu, jako je ochrana přírodních zdrojů, dopad znečištění, kvalita vody a půdy, úloha ekosystémových služeb nebo přerozdělení pracovních míst a inovace vyvolané ekologickou transformací. Maximální pozornost bude věnována zajištění ucelenosti a soudržnosti se stávajícími monitorovacími systémy EU, které jsou vyvíjeny v rámci Zelené dohody pro Evropu. Přehled digitální odolnosti by se měl použít k určení oblastí digitálních technologií, v nichž je ohrožena strategická autonomie EU a kam by měly být zacíleny investice. Strategický výhled by se mohl kromě toho použít k úpravě seznamu ukazatelů tak, aby zahrnoval například nezbytné dovednosti nebo slabá místa spojená s rozšířeným využíváním budoucích technologií, jako je umělá inteligence¹⁹³, počet pracovních míst ohrožených v důsledku rostoucí automatizace nebo nová pracovní místa, která by mohla být vytvořena implicitním přechodem na osobní služby.

Lze uvažovat také o souhrnných ukazatelích na úrovni EU a o složeném indexu odolnosti. Na základě přehledu odolnosti, jakož i stávajících znalostí a ukazatelů se budoucí diskuse s klíčovými zúčastněnými stranami zaměří na vypracování těchto ukazatelů na úrovni EU a prozkoumání proveditelnosti složeného indexu odolnosti. Jeho základní logika by byla podobná logice, z níž vychází práce na nadcházejícím *indexu výkonnosti transformace*¹⁹⁴. Tato průzkumná činnost by mohla následovat po participativním procesu. Komplexnější

---

¹⁹³ Hlavním zdrojem je iniciativa Komise AI Watch (sledování umělé inteligence) (https://ec.europa.eu/knowledge4policy/ai-watch_en), která sleduje průmyslovou, technologickou a výzkumnou kapacitu, zavádění a technický rozvoj umělé inteligence a její dopad na hospodářství a společnost.

¹⁹⁴ Komise zkoumá možnost měřit prostřednictvím srovnávacího přehledu přechod k udržitelnosti. S cílem podpořit širokou veřejnou diskusi v celé EU by tento srovnávací přehled na základě výročních monitorovacích zpráv Eurostatu poskytl mezinárodně srovnatelný přehled všech čtyř rozměrů udržitelnosti (hospodářského, environmentálního, sociálního a institucionálního).

pohled, který poskytují základní přehledy odolnosti, by doplnila celoevropská koncepce spolu s přehledem poskytnutým indexem.

Tento široký přístup k měření a monitorování odolnosti by se měl promítnout do integrovaného přístupu k měření blahobytu lidí. Krize COVID-19 zpochybnila naše pořadí priorit a obnovila veřejnou diskusi o významu mnoha aspektů kvality a udržitelnosti lidského života, jako je vzdělávání, příjem, zaměstnanost a zdraví¹⁹⁵. Od Istanbulského prohlášení o měření sociálního pokroku z roku 2007 a zprávy Komise z roku 2009 (tzv. Stiglitz-Sen-Fitoussiho zprávy) panuje v mezinárodním společenství silná shoda na tom, že je třeba jít nad rámec běžných hospodářských opatření, jako je hrubý domácí produkt (HDP), aby se z blahobytu stal politický cíl pro dnešní i budoucí generaci¹⁹⁶¹⁹⁷. Iniciativa „Více než HDP“ vedla k vytvoření významných mezinárodních rámců pro měření¹⁹⁸ a k úsilí zemí o vytvoření podobných, někdy velmi propracovaných systémů vnitrostátních cílů, úkolů a systémů měření. Komise tuto změnu paradigmatu podporuje a zaujímá podobný celostní přístup, přičemž uznává komplexní interakci mezi sociálními, hospodářskými a environmentálními systémy, které ovlivňují odolnost, a její význam pro měření blahobytu a udržitelnosti¹⁹⁹.

4.2 Horizontální prognostické činnosti na podporu účinných politik EU, které se řídí transformací

Strategický výhled se bude uplatňovat s cílem poskytnout dynamickou a dlouhodobou perspektivu synergií a kompromisů mezi různými politickými cíli a politikami EU, která povede k soudržnému strategickému přístupu. Může poskytnout relevantní informace pro procesy dohledu a správy, zejména víceoborové a pravidelné procesy, jako je evropský semestr a monitorování cílů udržitelného rozvoje. Podporou systematického porozumění strategickým cílům napříč oblastmi politiky lze strategický výhled využít k zajištění dynamické analýzy synergií a kompromisů mezi nimi a napříč časovými horizonty. Strategický výhled by měl přispět k testování a posílení soudržnosti kapacit Komise pro monitorování, vytváření prognóz a modelování. V současné době se v rámci Komise používají různé ukazatele a srovnávací přehledy, které slouží různým politickým cílům. Komise se rovněž opírá o odborné prognózy a širokou škálu modelů. Z přezkumu a

¹⁹⁵ Gadredy, J., Jany-Catrice, F. a další, 2020, *Se libérer du PIB pour mesurer ce qui compte vraiment* (Ukazatelem opravdu zásadních věcí není jen HDP), Le Monde.

¹⁹⁶ Viz: první Stiglitz-Sen-Fitoussiho zpráva z roku 2009 (<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/8131721/8131772/Stiglitz-Sen-Fitoussi-Commission-report.pdf>); COM(2009) 433 final, Překročit HDP: Měření pokroku v měnícím se světě; SWD(2013) 303 final, Pokrok v opatřeních v oblasti „Překročit HDP“ a dva díly druhé Stiglitz-Fitoussi-Durandovy zprávy z roku 2018 (<https://doi.org/10.1787/9789264307292-en> and <https://doi.org/10.1787/9789264307278-en>).

¹⁹⁷ Konference na vysoké úrovni „Nad rámec HDP“, kterou v roce 2007 pořádaly Komise, Evropský parlament, Římský klub, OECD a WWF, se zaměřila na nejvhodnější ukazatele pro měření pokroku a na to, jak je lze nejlépe začlenit do rozhodovacího procesu. Méda, D., 2020 *Promouvoir de nouveaux indicateurs de richesse: 'histoire d'une cause inaboutie* (Propagace nových ukazatelů bohatství: historie jedné nedořešené kauzy), Fondation maison des sciences de l'homme, Collège d'études mondiales a Durand, M. a Exton, C., 2019, *Adopting a Well-Being Approach in Central Government: Policy Mechanisms and Practical Tools* (Přijetí přístupu zabývajícího se blahobytem ústřední vládní institucí: politické mechanismy a praktické nástroje), kapitola 8 celosvětové zprávy o politice spokojenosti a blahobytu, OECD.

¹⁹⁸ Hlavními příklady jsou index lepšího života vypracovaný OECD, cíle OSN v oblasti udržitelného rozvoje a index lidského rozvoje.

¹⁹⁹ De Smedt, M., Giovannini, E. a Radermacher, W.J., 2018, kapitola 9: *Measuring sustainability* (Měření udržitelnosti), v publikaci autorů Stiglitz J.E., Fitoussi Jean-Paul, Durand Martine (Eds.), 2018, *For Good Measure: Advancing Research on Well-being Metrics Beyond GDP* (Pro správné měření: zkvalitnění výzkumu o měření blahobytu nad rámec HDP), OECD Publishing, Paříž, s. 241–276, (<https://doi.org/10.1787/9789264307278-11-en>).

posouzení stávajících monitorovacích nástrojů by se mohlo zjistit, kde a jak lze zlepšit soudržnost.

Strategický výhled pomůže zvýšit odolnost. Toto sdělení je první ukázkou, jak může dopad pandemie COVID-19 na megatrendy vrhnout nové dynamické světlo na rozvíjející se odolnost Evropy. Práce na tomto úkolu zaměřeném do budoucna bude pokračovat. V rámci toho Komise navrhuje vytvořit soubor společných **referenčních výhledových scénářů** jakožto solidní výhledový rámec. Tyto scénáře pomohou určit možné způsoby souběžné transformace: i) vedoucím představitelům poskytnou referenci pro diskuzi o sdílených nebo alternativních vizích preferované budoucnosti; ii) pomohou zajistit soudržnost mezi politikami a iii) poslouží jako společný výhledový rámec pro návrhy politiky v oblasti zátěžových testů nebo pro zahájení předběžných posouzení dopadů. Tato aktivita může rovněž přispět vstupy pro konferenci o budoucnosti Evropy.

4.3 Tematický program pro strategický výhled

Program pro strategický výhled EU se bude zabývat průřezovými tématy, u nichž může strategický výhled prohloubit naše chápání dynamiky, která hraje roli v jednotlivých politických oblastech. Mezi identifikovanými tématy s velkým dopadem bude Komise dále zkoumat:

- **otevřenou strategickou autonomii**: v zájmu zajištění konkurenceschopnosti Evropy a jejího vedoucího postavení v celosvětovém měřítku v budoucnosti a posílení její odolnosti by strategický výhled mohl pomoci prozkoumat scénáře nového světového řádu a postavení EU v něm, jakož i kapacity potřebné k naplnění jejích ambicí. To by mohlo zahrnovat stanovení cest pro dosažení souběžné transformace a tempo, s nímž jí lze dosáhnout, mapování vznikajících kritických technologií, odvětví a produktů a možnosti nových průmyslových aliancí a diverzifikace obchodních partnerů. V této souvislosti by výhled mohl mimo jiné umožnit, aby EU jako strategickou páku využívala mapování horizontu, a to i pokud jde o mezinárodní normalizaci. Na možnou budoucí práci na tomto tématu by bylo rovněž třeba pohlížet s ohledem na nadcházející přezkum obchodní politiky EU, který určí její přínos k otevřené strategické autonomii.
- **budoucnost pracovních míst a dovedností pro ekologickou transformaci a v jejím rámci**: jak se uznává v evropské agendě dovedností, ekologická transformace vyžaduje zásadní přesun a přerozdělení pracovních míst a dovedností v široké škále odvětví a veřejných službách. Stále chybí systematický pohled na změny na trhu práce vyvolané ekologickou transformací. Ve výhledu by se mohly prozkoumat prostředky, pomocí nichž by se mohl takový systémový pohled vypracovat, a zároveň začlenit poznatky, které lze vyvodit z předchozích průmyslových změn. Tento pohled bude sloužit jako podklad pro strategie k rekvalifikaci a asistenci osobám, jejichž pracovní místa se v důsledku průmyslové transformace změní nebo zmizí. To je důležité také jako vodítko pro budoucí priority EU v oblasti vzdělávání, celoživotního učení a legální migrace, jakož i pro zajištění spravedlivé transformace.

- **prohloubení partnerství v oblasti digitální a ekologické transformace:** digitalizace naší společnosti a ekologická transformace probíhají souběžně a úzce spolu souvisejí. Jejich vzájemné působení je však třeba lépe pochopit a využít. Strategický výhled se bude zabývat tím, jak mohou vznikající technologie co nejlépe využít obou transformací, jak jsou vzájemně propojeny a jak lze například snížit dopad digitální transformace na životní prostředí. Bude se rovněž zabývat dovednostmi potřebnými k využívání technologií budoucnosti, způsoby, jak lze umělou inteligenci využít k transformaci naší digitální ekonomiky a usnadnění ekologické transformace, a souvisejícími dopady na evropské aktéry a hodnotové řetězce. Kromě toho bude analyzovat způsoby, jak mohou investice do strategických projektů, a to i v rámci oživení, prospět ekologické i digitální transformaci.